

Polyaemiae nosologia ... / [Christian Ludwig Friedrich Linck].

Contributors

Linck, Christian Ludwig Friedrich.
Sigwart, Georg Friedrich, 1711-1795.
Universität Tübingen.

Publication/Creation

Tubingae : Typis Loeffleriae viduae, [1756]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/sqcs9t2m>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

52
POLYAEMIAE
NOSOLOGIA,

PRAESIDE
GEORGIO FRIDERICO
SIGWART,

PHILOS. ET MEDIC. DOCT.
CHIRURG. ET ANATOMIÆ PROF. PVBL. ORD.
MEDICO AVLICO WIRTEMB. FACULTATIS

MEDICÆ SENIORE,

p. t. VNIVERSITATIS RECTORE,

PRO

GRADV DOCTORIS MEDICINAE

RITE CAPESSENDO

PVBICO ERVDITORVM EXAMINI EXPOSITA

D.

MDCCLVI.

RESPONDENTE

CHRISTIANO LVDOV. FRIDER. LINCK,
Wildbergensi.

TVBINGAE,

Typis LOEFFLERIAE VIDVAE,

*Sanguis quum abundat, Valetudinem
vitiat.*

HIPPOCRATES.

P R Æ F A T I O.

*M*edicina omnis, *jatrologica* pariter atque *chirurgica*, binis tantum in universum comprehenditur *partibus*, ex vero & adæquato ipsius *objecto* æstimandis, una nempe *theoreticâ*, alterâ vero *practicâ*. Quoquot etiam nostri non solum sed & procul dubio altioris fori *Medicinæ* offeruntur *morbi*, omnes sui, partim *cognitionem*, partim *remotionem*, exigunt. Quem *plethoram* dicunt, is est morbus, quem hac vice intendo. Hujus igitur consideratio *pathologica* unam, *practicâ* alteram, doctrinæ de isto paginam absolvit. Prioris particulam hic tantum pingendam fumo. Actum agere nemini videbor, cui præter planè inaudita non omnia sordent. Est omnino etiam aliquid ab aliis jam-jam culta ultrâ colere & novis augere accessionibus. *Multi*, haud inficior, multa de hac re dixerunt, sed, quod pariter haud negandum est, eam non usque ex-

hauerunt, ut nil amplius utiliter possit addi. Taceo plerosque in ejusmodi *Pathologiis* condendis certæ cujusdam Medicorum *Sectæ* privatô justo plus duci & seduci *studiô*, à quo, ut alibi, ita in hac quoque re, nos quàm alienissimos esse, profitemur, & ipso hõc *specimine pathologicô* testatum faciemus luculentissime. Veri nominis *Eclecticorum* more, ab omnibus omnia quocunque modô ad cognitionis nostræ augmentum proficientia ambabus arripere manibus & in nostros aliorumque usus, privatos & publicos, sedulò convertere, par esse, semper judicavimus. Has, non immoderatæ licentiæ, sed æquioris sentiendi libertatis, non ostentationis, sed exercitii academici, partes lubenter suscipientes & LECTORIS humanitate & benevolentia freti certissimâ, quod potius esset, in optatis nil habemus, quam ut omnis salutis nostræ Sator Statorque in sui Nominis gloriam, in scientiæ nostræ incrementum, in ægrorum denique nobis concreditorum emolumentum hoc quoque tentamen dirigere velit quam benignissimè.

Præcognoscenda:

§. I.

Quemadmodum omnis *morbus organicus* ad nostri fori spectans Medicinam est: vel *corporis*, animalis nempe ideoque *organici*, *morbus*, vel *morbus animæ*, ejusmodi corpori *organico* unitæ, ita prioris *classis* maxime *morbus* omnis est: vel *motus*, vel *materiæ morbus*. *Motus* autem peccant aut *directione* aut *celeritate*, hacque, vel *excedente*, vel *deficiente*.

§. 2. *Materiam* pariter (§. I.), vel *qualitate*, vel *quantitate*, peccare posse, nemo non videt. Inde *morbus materiæ*

riæ rectè dividitur in *morbum qualitatis & quantitatis materiæ*. Varii & innumeri esse possunt ejusmodi morbi, in *solidis* æque ac in *fluidis*. Sed omnis *quantitas morboſa*, vel *defectum* innuit, vel *exceſſum*. *Exceſſus fluidorum*, in corpore animali occurrens, duplex maxime eſt. Aut enim *fluentum aëreum* corpus animale infeſtat, aut *humorum* copia illud opplet gravatque. *Prioris ordinis morbos materiæ* dicimus *flatulentias*. *Posterior dictus ordo* comprehendit *humorum abundantiam*, inter quos *abundantia morbos* omnium frequentiffimus eſt, qui *πολυαιμία* aptè vocatur.

§. 3. Hac (§. 1. 2.) morborum ſcalâ pervenimus itaque ad præſentis noſtræ diſquiſitionis *objectum*, juxta quod, ut *titulus* habet, verſabimur circa *polyæmiam præternaturalem*, ſeu *plethoram, ſtriſtiſſime dictam*. Eam enim innuunt, ubi vulgato dicendi genere obiter de *plethora* hodie loquuntur. Duplex ſtatus hujus morboſi eſt conſideratio medica, una *theoretica, pathologica*, altera *præctica, ſeu therapeutica*. Vtramque non capiunt præſentis inſtituti paginae & prioris vix partem primam. *Præcipua* vero hæc eſt & in ſe jam ſatis *ampla*.

§. 4. Præter *res* hic (§. 3.) proponendas, in eo unâ erimus toti, ut, quô inter Eruditos decet *modò*, iſtas quoque proponamus, omnem, quoad poſſumus, navaturi operam, ut ſpecimine hõc oſtendamus, *Medicorum* æque bene ac *Aliorum* in orbe literario *cognitionem* & eſſe poſſe & debere *eruditam*, h. e. *analytico-systematicam*. Quam hæc vero, alia hujusmodi *ſpeciminibus academicis* non convenit cogitandi & ſcribendi ratio. *Vid. Diſſert. de corde humano veri nominis antlia hydraulica* §. 11. Quid? quod Medicos non ſolum in ſuis cognoscendis, verum etiam agendis ipſaque præxi ad ægrorum ſuorum uſque lectum *artem analyticam* perpetuò exercere, & poſſe, & debere, omnes ſanioris notæ Medici ratum habent compertumque nec unâ vice jam à me aliisque demonſtratum eſt. Tantum abeſt, ut quid arrogantiùs hic mihi ſumere puter, qui id ipſum tantum molior, quod in Eruditorum cœtu præſtare jubeor.

§. 5. De usu cognitionis nostræ nos semper prius sollicitos esse debere, quam ullam ullius materiæ laboriosiores adgredimur indaginem, quis negaverit? *Usus*, quem hic intendimus, partim *theoreticus* est, partim *practicus*. Proximus *theoreticus* est, isque tam *formalis*, quam *materialis*. *Priorem*, quantum fieri poterit, ob oculos habebimus. Id enim inculcat lex nobis præscripta (§. 4.). *Materialem* quaerimus, si non adeo in insigni, in aliqua tamen ulteriori hujus articuli *pathologici* cultura, qua illius doctrinæ forte paululum emendatior & dilucidior poterunt evadere & aliquid, non plane inutilis, incrementi capere.

§. 6. Hunc *utilitatis* (§. 5.) finem maxime suadent, immo urgent, diversorum adeo *diversæ* in hoc articulo *doctrinæ*. *Alii*, sanguinem abundare, plane negant, & eos, qui hunc vitæ thesaurum usquam exuberare dicunt, rident nec pro Medicis habent suo nomine dignis. Nondum fane hæc exspiravit sententia, &, quod mireris, inter ipsos GALLOS, sanguinis alias adeo prodigos, eam adhuc audire, mihi contigit. *Alii*, utut, coccineum laticem copiâ sua excedere posse, sciant, nesciunt tamen, adeo frequens esse hoc sanitatis detrimentum ideoque, tam doctrinam de *polyæmia*, quam ægros suos istâ laborantes, oscitantius tractant. Hi sub millenis morbis modo has modo alias sanguinis corruptiones, acredines, cacochymias salvas, acidas, alcalinas, scorbuticas &, nescio quas alias, culpant culpatasque frustraneò & infelici officiositate removere student nec remonent, sed removenda potius mala augent, nova inducunt, tum quoque, quum reapse sola removenda fuisset *polyæmia*. *Senum polyæmia* maxime hîc exempli locò esto, quæ non apud solam stolidam plebem, sed haud raro quoque in altioribus subselliis ignoratur. *V. Dissert. A. E. BÜCHNERI de plethora senum. Hal. 1751.*

§. 7. *Alii* prioribus (§. 5. 6.) è diametro oppositam tenent sententiam, & nimii sunt in accusanda *sanguinis plethora* &, quam hanc, vix aliam ægritudinem, aut ægritudinis causam in *Pathologia* allegare sciunt. Hujus sententiæ Patronos esse

esse GALLOS, qui, cui non sanguinem detrahant, & largius, & repetitis vicibus, vix ullum habent ægrum. Id si quis alius, vel ipsimet, negaverint, equidem non crediderim, saltem nescirem, quæ praxeos eorum ratio suppeteret alia. GERMANOS inter degeneres STAHLII posteros (genuinos enim hic, ut alibi, excipere fas est) eodem irretitos esse præjudiciò ipsimet plenis testantur buccis calamisque, è quibus nulla prodire videas judicia, quæ *plethoram* non causentur ubique.

§. 8. Subit animum præter dictas (§. 5. 6. 7.) *recentior quorundam*, quæ nondum adeo percrebuit in scriptis nec in sermone multorum cœpit esse, *sententia*. Sunt nempe, qui *plethoræ existentiam*, imò *frequentiam* in *Pathologia* sua agnoscunt, qui tamen in *Therapia* & *Praxi* contrarium statuere videntur. Eos indigito, qui, sub hodierno vitæ genere, *plethoram* maximas edere strages, intelligunt, *stragem* tamen *cruentam*, *germanicam*, *gallicanam*, *stablianam*, *lanienam*, & nescio, quid aliud, dicunt *phlebotomiam*. Hi aut sibi non plane constant, aut ægrorum suorum medicinam moralem potius intendunt, quam physicam. Pia fraus! Sed caveant, qui ita, ceteroquin bonâ mente, statuunt, ne piâ hac fraude vitam perdere malint, quam non mox resipiscere ægros suos. Vestigia me terrent eorum, apud quos id accidisse, observatum est. Audiebant, legebant nonnulli maledica in *phlebotomiam* opprobria, probro sibi ducebant, venam amplius secari, succumbebant tandem hoc onere oppressi, ad mentem eorum, quos duces sequebantur, non resipiscentes, non levati. Pietatem ad omnia utilem esse, pulchrum est, quovis ostendere modò. Ad sanitatem eam esse proficuum medicis quoque convinci possumus sat validis argumentis. Ut comprobetur à nobis idem datâ quavis opportunitate, oportet. Verùm impios quoque curare oportet, nec decet, ægros nostros, qui meliora respuunt consilia, per negligentiam defraudare, aut piâ fraude negligere. V. GALENVS de *Venæsectione adversus* ERASISTRAT. C. VI. STAHL de *Venæsectionis patrocínio*, Sect. II, C. IV.

§. 9. In tanta igitur varietate (§. 6 — 8.) perneceffe-
 erit, justum rei statuere pretium. Quem *usum* hic intendi-
 mus exquisitiore & ab omni partium studio alienâ (§. 4.) the-
 matis hujus (§. 3.) disquisitione. Præterea ejusdem *utilita-*
tem & *dignitatem* loquitur ipsa *plethora frequentia* & proinde
frequens pariter ac *fecunda* in innumeris aliis producendis
 morbis efficacia. Sanguinem vitæ necisque esse scaturigi-
 nem ab experientia scitur. Plenitudinem ejus præternatu-
 ralem frequentissimum morbum morborumque eo ipso fre-
 quentissimam non solum sed & fecundissimam genitricem,
 infra docebimus. Quum itaque sanitatis & longævitatis im-
 pedimentum sit, quod maximum nobis facessit negotium,
plethora, operæ profecto pretium non poterit non esse, in
Pathologia illius, intimiùs eruenda, curiosiores nos gerere.
 Cujusvis enim morbi solidior *theoria* ad solidam nos unicè du-
 cit illius *therapiam* & *praxin*, juxta illam instituendam. Quot,
 quæso, quotidie occurrunt *hemorrhagiæ*? Quot *sanguinis con-*
gestionēs? Quot *molimina hemorrhagica*, per ætatum stadia ad
 certa loca determinata? Quot inde pullulantes *spissitudines*?
cacochymia? Quot *spasmi*? Quot alia pedissequa mala?
 His omnibus infelicitè obviam ire conantur, qui lernam ho-
 rum aliorumque plurimorum malorum non funditus perspi-
 ciunt. V. FISCHERI *Diss. de plethora multorum morborum*
causa. Erf. 1723. KLOSI *Dissert. de plethora ejusque præter na-*
turam in C. H. productis effectibus. Arg. 1724. GALENVS *de*
Plethora &c. In hoc alterum ponimus *usum*, *practicum* nempe,
 (§. 5.), ad quem hæc collineat tractatio.

§. 10. Rebus sic stantibus (§. 6 — 9.) neminem amplius
 fore, spero, ita sibi suffenum, ut, levioris momenti operam
 nos hic suscipere, existimet. Si quis autem nihilo tamen se-
 cius obvertat, ab aliis jamjam idem sæpius pertractatum fuisse
 argumentum, illi regerimus *primo*, id nosmet ipsos haud la-
 tere; *deinde*, non omnes omnia rectè in hac re dixisse; *porro*,
 eos, qui rectè docuerunt, nondum dixisse omnia; *quarto*,
 inventis addere, facile quidem esse, sed & expedire; *quinto*,
 ipsa aliorum rectè cogitata in usus præsentis trahere, nos non
 pu-

pu-
dere; denique, nos hac vice sollicitos esse de eo, quod non
tam novitate, quam potius utilitate & dignitate multis sese com-
mendaret nominibus.

§. 11. Præter adducta (§. 1—10.) hujus tractationis præ-
cognoscenda superest ratio ordinis, quo in ista ultra erit ince-
dendum. Ab ista enim totius pertractandi *thematis* dependet
partitio. Illud vero constituit *Polyæmiæ Nosologia*. *Pathologia*
generatim est ea eruditionis medicæ pars, quæ versatur circa
morbos cognoscendos. *Nost*ra ergo *Pathologia*, speciatim re-
ctè *Pathologia morborum organicorum* dicenda, ea est nostræ Me-
dicinæ pars, quæ circa organicorum morborum cognitionem
occupata est. Congruè hic latiori significatu sumitur *Patho-*
logiæ terminus, ut ista distinguatur à *Nosologia*. Hæc enim il-
lius est pars & versatur circa ipsos morbos eorumque maxime
constitutionem internam.

§. 12. *Pathologia* vero (§. 11.) latius se diffundit & præ-
ter morbos ipsos eorumque constitutionem internam versatur
quoque circa eorundem *causas*, *effectus*, *signa* & *pericula* præsa-
gienda. Hisce momentis *omnis*, tam *generalis*, quam *specialis*
absolvitur *Pathologia medica* ideoque & *nostra*. Inde præcipuæ
Pathologiæ oriuntur *partes*, scilicet: a) *Nosologia medica*; b) *Æ-*
tiologia medica; c) *Symptomatologia medica*; d) *Semiologia medica*;
e) *Prognosticologia medica*. Præterire licet harum partium spe-
cialiores determinationes, partim ob finem præsentem (§. 3.),
partim idcirco etiam, quia ex dictis modo fundamentis perfa-
cile erui possunt atque levi operâ suppleri.

§. 13. Commemorata (§. 12.) *Pathologiæ capita* quando-
quidem separatim tractant, singula vero circa singulos mor-
bos rectius & opportuniùs tractari, multa docent. Priori ca-
su *primo* circa singula momenta omnes & singuli recensendi sunt
morbi, & totus eorum semper iterum percurrendus est cam-
pus. Cujusmodi repetitiones non possunt non esse invidiosæ,
imò quam maxime inutiles. *Deinde* ita nimis dissitæ sunt cir-
ca quemlibet morbum tam arctè connexæ doctrinæ. Circa
quemlibet autem ea omnia denuo ex divulsis ejusmodi tractatio-
nibus denuo colligere, pariter frustraneum priorem redderet

laborem. Quid igitur sibi velint & cui usui dicata sint fragmenta ista medica, *Pathologias* puto *strictius* dictas, *semilogias* &c. equidem non video. Generales ejusmodi doctrinas, omnino ubique præmittendas, neutiquam ita reprehendo. Ast, quod *tertium* est, ejusmodi tractationes, præter generalia, specialia quoque immixta habent. Habent itaque reapse in omnibus aliquid & in toto nihil, atque ita ex parte longiores ex parte breviores sunt, quam par est, seu, ut GERMANI loquuntur: *Zu kurz und zu lang*.

§. 14. Ratio ordinis in dictis (§. 12.) pertractandis momenti observandi sponte patet. *Methodus* veri nominis *systematica* ea semper præmittere jubet, quæ in sequentibus ritè exponendis scitu prius sunt necessaria. In omni *Pathologia* primi fundamenti locò poni debere genuinum & adæquatum morbi, de quo agitur, conceptum, nemo ibit inficias. Hòc enim non debite præstructò, more vulgari, tota reliqua illius *theoria*, aut nulli, aut instabili, superstruitur fundamento. Præmissis ita in morbi cujusvis aptà *denominatione*, genuinà *definitione*, *genere*, *specie*, & ab omnibus aliis exacta *distinctione*, ipsius demum expendere licet *causas*. Harum contemplationem excipit *Effectuum*, seu, ut ajunt, *symptomatum* consideratio. Hæc enim ex ipsis *causis* ut plurimum unà æstimantur. Quam vero absònum foret de phænomeni alicujus *causis* & *effectibus* differere, cognitò nondum nec debite indicatò ipso, de quo disquiritur, phænomenò? *Signa* nostra & *diagnostica* & *prognostica* petimus partim ab ipsius morbi *conditione* in- & externa, partim ab ejus *causis*, partim ab ejus *symptomatibus*. Ex quo haud difficulter intelligitur, dictis tribus momenti pathologicis subjungi debere doctrinam de *diagnosi* & *prognosi* cujuslibet morbi debite explanandi. Primum itaque expedit *Nosologia*, secundum *Ætiologia*, tertium *Symptomatologia*, quartum *Semilogia*, quintum *Prognosticologia*.

§. 15. Nil repugnat dictis (§. 14.) ipsa *praxis medica*, sub qua ad lectos ægrotorum quandoquidem alio ordine ad morborum cognitionem viam nobis parare debemus. Aliud enim suadet morbus *per individua* detegendus, aliud jamjam detecti mor-

morbi consideratio legitima. Prius docet *Ars heuristicā*, circa veritates detegendas occupata, posterius spectat ad *Artem didascalicam*, quæ circa detectas veritates communicandas versatur.

§. 16. Quemadmodum igitur omnis *Pathologia* nostra quinque indicatis (§. 12.) absolvitur punctis, explicatō (§. 15.) ordine enucleandis, ita in *Pathologia* quoque *Polyæmiæ* rite perpendendæ primum locum occupat ipsius nosologia. Hæc vero versatur *partim* circa genuinam morbi determinationem ejusque inde dependentem ab aliis distinctionem atque alia de isto noscenda generaliora, *partim* circa illius specialiores differentias, unde cujusvis morbi *nosologia* alia est *generalior* alia *specialior*. Præmittitur igitur hic quoque

Articulus I.

Polyæmiæ nosologia generalis.

§. 17. *Polyæmia terminus* græcæ originis à vocabulis *πολύς*, multus, & *αἷμα*, sanguis, derivatur. Latè itaque qualemunque denotat sanguinis copiam, *naturalem* & *præternaturalem*, strictiori autem & pathologicō significatu, qui hujus est loci (§. 3.), designat sanguinis ubertatem *præternaturalem*, h. e. naturæ subjecti sui repugnantem.

§. 18. Huic (§. 17.) oppositum morbum Pathologi eadem aptitudine dicunt *anæmiam*, per hunc terminum intelligentes penuriam sanguinis *præternaturalem*, utut, quod omnino culpandum est, plerumque in *Pathologiis* suis negligant, aut oscitantiùs tractent hunc æque necessarium articulum pathologicum. Planè tamen intactum illum non reliquit CEL. SCHARSCHMIDIVS in *Institutione* sua ad *studium medico-chirurgicum* P. I. Sect. I. C. II.

§. 19. *Polyæmiam*, indicatō significatu (§. 17.) sumtam, hodie vulgo dicunt *plethoram*, &, sanguinis exuperantiâ *præternaturali* laborantem, *plethoricum*. Ast *plethoræ*, græcis *πληθώρα*, *πληθωσ* dictæ, vocabulum latius patet & primo

vi vocis, *deinde* juxta frequentiorem loquendi usum, non solum sanguinis, sed qualiumcunque humorum exuperantiam designat. Hoc confirmat CASTELLVS in Lexico medico à Brunone aucto & correcto, dicens: *plethora accipitur communiter in foro medico pro humorum omnium abundantia*; Et licet l. c. hæc mox subjungantur verba: *quamvis minus adcuratè, cum hac ratione à cacochymia non rectè possit distingui*, illa tamen nullo nituntur genuinæ artis *characteristica* fundamentò. Namque rectè omnino tam *polyemia* in specie quam *plethora* in genere distingui potest à *cacochymia*, quæ neutiquam humorum & sanguinis quantitatem sed qualitatem potius respicit apteque exprimit. Tertio *polyemia* eo ipso apertius denotat sanguinis vitium quam *plethora*. Et quoniam quartò à *plethora* dicitur *plethoricus*, hi vero termini omnium consensu non semper innuunt aliquid morbosum, atque ideo *plethoram* dividere moris sit in *naturalem* & *præternaturalem*, nemo non videt, hunc terminum haud esse mere *pathologicum*, sed *physiologico-pathologicum*. Quapropter saltem in *Pathologia* non obiter loqui oporteret de *plethora*, sed de *plethora præternaturali*, eademque insuper strictius dicta, seu sanguinis *plethora*, ut debitè discernatur à *plethora naturali*, quæ non spectat ad forum *pathologicum*, & à *plethora præternaturali* latius dicta, ut ritè distinguatur à plenitudine omnium humorum, quia sine hac omninò existere potest *sanguinis plethora*. Minus congruè denique vulgo dicitur *plethoricus*, qui naturali sanguinis plethorâ laborat. Is enim proprie audit *sanguineus*. Cujusmodi terminis in erudita cognitione haud ita promiscuè uti licet. *Synonymias* in ista evitare oportet & ex *synonymicis terminis* usitatiores & aptiores retinere convenit. His omnibus collectis facile intelligere est, *polyemia terminum*, utpote aptiorem, *technicum* esse in hoc articulo, nec de isto figendo nos hic justo plus sollicitos fuisse, ut ii judicare assolent, qui obiter loqui malunt, quam ad artis *characteristica* regulas res suas, ut deceret, agere.

§. 20. Hisce (§.17—19.) de præsentī definiendo præmissis, perfacilis & plana est ejusdem definitio. *Polyemia* nempe nil aliud est, quam sanguinis abundantia, *b. e.* quantitas laticis hujus

Hujus vitalis excedens, cui aptè opponitur *anæmia*, quæ est penuria sanguinis, *h. e.* quantitas ejus deficiens. Conf. IOH. THEOD. SCHENCKII *Synops. Instit. medic. Disput. L. V. p. 11. Sect. I. Artic. III. §. 29. p. m. 276.* CEL. IOH. IVNEKERI *consp. pathol. Tab. V. Nro. I.* Si quis hanc nostram de ejusmodi conceptibus adeo planis sollicitudinem nimiam existimaverit & supervacaneam, is sciat, ejusmodi perspicuitatem haud esse culpabilem sed *methodo analytica* quam maxime convenientem, tum cogitet velim, cur alii hanc aliasque *ideas pathologicas* tam manifestas nihilo secius adeo *obscurè & inadæquatè* communificent. Denique perpendat, obsecro, quot quantasque rebus pathologicis confusiones inducant vagabundæ & erraticæ ejusmodi *morborum ideæ*, quam contra apprime faveant innumeris aberrationibus, & theoreticis, & practicis, felicissimè evitandis, *fixæ exactæque* eorum *denominationes* atque *determinationes*.

§. 21. *Usum* hujus (§. 20.) ad curationis, in tractandis doctrinis nostris nunquam leviter habendæ, in hoc ipso articulo mox subjungenda docebit ejus adplicatio. Quoniam vero contraria juxta se posita magis elucescunt, à re præsentī non alienum erit, hic breviter allegare potius, quam ad amussim examinare alios quosdam quorundam aliorum de *polyæmia* conceptus. *Denominationes* enim hujus morbi minus aptas & instabiles atque synonymicas supra (§. 29.) ex parte jamjam annotavi. Ita PAUL AMMANNVS in *Parænesi* sua ad discētes occupata circa *Institutionum Medicinæ emendationem*, L. II. P. I. C. IX. §. I. *plethoram* dicit abundantiam sanguinis laudabilis. Sed quis non videt minus laudabilem æque bene abundare posse. Eodem vitiō & pluribus aliis laborat GOTHOFR. MOEBII notio, qui in *Epitom. Instit. med. L. II. p. 11. Cap. IX. p. m. 125.* *plethora*, inquit, est, quando sanguis, seu humores alendo corpori utiles in toto corporis habitu abundant & mediocritatem excedunt variorum effectuum fabri. Mireris ipsum celeberrimum BOERHAVIUM de cognosc. & curandis morbis §. I. not. α eundem fovere conceptum, dicentem: *plethora est Copia boni sanguinis major, quam quæ ferre possit eas mutationes, quæ cito inevitabiles accedunt, nisi inducantur morbi.* Taceo, posteriora

verba insuper minus adæquata esse, ex quo unà elucescit, quid de recentioris cujusdam Auctoris conceptu statuendum sit, quo *plethora* dicitur usque aucta sanguinis quantitas ut actionem cordis & vasorum, debitò quantumvis robore gaudendum, lædat. Quid? quod omnes eorum notiones qui *plethoram* obiter & sine restrictione & distinctione *definiti* locò ponunt haud genuinæ censendæ sunt, utut illam per sanguinis abundantiam determinent. Ita enim *notio definitiva* non respondet *definito*. Sanguinis quidem copia est *plethora*, sed non omnis *plethora* est sanguinis copia, & *sanguinis plethora* à *plethora*, *nudè dicta*, differt, ut *species* à *genere*. Quare rectè CELEB. DE SAUVAGES in *Pathol. methodica* Sect. I. C. IV. §. 52. p. m. 104. *plethora*, inquit, *est major fluidorum copia, quam quæ vasis naturaliter contineri debet ad functionum exercitium*. Quem significatum pariter sustinet Cel. C. G. LUDWIG in *Instit. Pathol.* C. II. Sect. II. §. 935. dicens: *Nos vero in plethora definienda generalem ideam abundantiae humorum assumimus & inde differentias varias eruimus, cui l. c. §. 934. § 938. rectè opponit, κενεαγγείαν, quæ ideo ut genus à specie differt ab ἀναμμία V. citata (§. 6.) Diss. de pleth. senum, §. I. SCHENCKII synopsis. ex GALENO p. 114.*

§. 22. Debitè determinatâ morbi, de quo agimus, ideâ sine ambiguitatis impedimento ad reliqua de isto dicenda nunc progredi licet. Prima, quæ hic movetur, quæstio illius concernit *existentiam*. In rebus altioris indaginis & abstrusioribus Eruditos cum Eruditis ambigere eosdemque in diversa abire, haud mirum est, mirabilius vero, imò quod omnem admirationem superat, eorum multos multoties semper videre & ubique, quod non pauciores non possunt, vel nolunt, videre usquam aut unquam. Id infortunii Medicis quoque haud raro accidere, inficias ire non possumus. Insignioris exempli locò est *controversa de polyæmiæ existentia*. De quo CHR. PÆCKEN in *Dissert. de Causis & Effectibus plethoræ Witemb.* 1751. *habita jure meritoque p. 3. § 4. ita conqueritur: adhuc ultimum apud quosdam ignorantia est asylum, plethoram culpæ, nec quisquam fortè reperietur morbus, ab internis ortus causis, quem non ex san-*

sanguinis, innocente ut plurimum, copia deducant, eodem prorsus, quo SYDENHAM Opusc. omnia edit. Lips. 1711. p. 78. de malignitate & scorbuto quæritur, fatô. Alii rursus minus justum rei statuentes pretium semper acidam, alcalinam, aliamque acredinem humorum & nescio, quid aliud causantur, tum quoque, quum revera sola est, quæ negotium faceffit, plethora, imo, quod mirere, sunt queis vel nomen plethoræ adeo invisum, ut illud in doctiore Medico, ne tolerant quidem. Omnem videlicet nimiam purpurei laticis inficias eunt copiam. De quibus jam supra (§ 6.).

§. 23. Prioris classis (§. 22.) Medicorum *hæmatomantia* æque ac posteriorum (l. c.) *hæmaphobia* medelâ opus habet. Vtrumque vero malum præservatu & curatu perquam facile est, maxime apud præjudicatarum opinionum expertes. Solam ubique culpæ *plethoram*, aut saltem in alleganda hac alias leviter habere & prætervidere *morbosas & non morbosas morborum causas*, saniori non convenire *ætiologiæ medicæ*, nemo non videt. Nec multum negotii faceffit refutatio vanæ istius *hypotheseos*, qua *omnis* plethoræ existentia negatur. Fuitiles &, ut mitius loquar, rhetoricæ potius quam eruditæ sunt illæ persuasiones, quibus erroneam hanc sententiam stabilire annuntur. HELMONTIO maxime duce in *L. de inaudita febrium doctrina* c. 4. sanguinem pro eo vitæ thesauro & balsamo habent, cujus nulla ad excessum usque morbosum existere possit redundantia. Inde THOMSONIVS, GEHENNA L. A. PORTIVS, TH. CRAANENIVS, PONTEKVE, OVERKAMPIVS horumque focii, hunc laticem in aurum & thesaurum convertendum potius, quam subtrahendum esse, facunde contendunt. Huc autem non quadrat tritum illud: *superflua nil nocent*. Quam in Oeconomia animali, in domestica, illud applicatu convenientius esse, rectius dixeris, si quidem ab iis discesseris, qui mulos agunt fortunæ bonis onustos, & ejusmodi superflua asinini hujus laboris sudorisque adeo patientes aliis asportant, gramine & stramine interea contenti. Omne nimium & vel minimum, quod abundat, vitali naturæ inimicum est. Vitæ thesaurus esto, nostrum & quodvis aliud animale corpus irrigans sanguineum fluentum, abundans nihilo tamen

tamen fecius & ultra naturalem proportionem adcumulatus onus erit perquam molestum & mole sua sæpissime vitales vires plane opprimens, venenum erit hic thesaurus & miseriæ thesaurus, erit hic vitæ balsamus, in venenum mox mutatus, mortis necisque balsamus. Hem! jejuna & egena de hisce vitæ divitiis iudicia.

§. 24. Haud igitur obstat, quod ex SCRIPTURA accersunt argumentum, dicentes, hac teste, in sanguine subsistere vitam. Ita HELMONTIVS locò citatò (§. 23.) *quia vires, inquit, nunquam possunt peccare abundantia, ne quidem in METHVSALEM, ita nec bonus sanguis peccat nimietate, & quod vires vitales & sanguis sint correlata, & quia juxta SCRIPTURAM anima, sive robur vitale, est in sanguine.* In sanguine ultra debitam proportionem adcumulato vitam subsistere, ista non habet. Eadem potius docet, id, quod ad vitam nobis datum est, in mortem nobis cedere posse, nostrâ nempe culpâ. Frustra etiam hic urgent naturæ ordinatas operationes, obvertentes: DEVM & naturam nil frustra facere. Natura sibi relicta omnino nil frustra facit, verùm sub ingeneranda *plethora* illa haud sibi relicta est, sed *plethoricorum* gulæ vitæque otiosæ obnoxia. Nec sub hac ipsa ipsi illata violentia frustra facit, quod facit, *plethoram*, inquam, haud frustra sed in pœnam eorum, qui gulæ illecebris & otio indulgent, peculiari sapientiæ consilio, efficit & hoc onus imponit, ut meliora sapiant &, si velint, addiscant, quod hoc sibi velit effatum: IN SVDORE FACIEI TVÆ COMEDAS PANEM TVVM, *ne sc. egrotes.* Hanc enim interpretationem, quam vel ipsa dictat Philosophia, Paraphrastam physico-medicum addere & suis ultra corroborare principiis, quis Theologorum vertet vitio?

§. 25. Parum itaque aut nil roboris habent allata (§. 23. 24.), quibus inficias ire student *polyæmiæ existentiam*. Sat firma vero & oppido manifesta suppetunt argumenta, quæ illius evincunt veritatem. De se ipsa testatur *polyæmia*. Prodit eam vasorum sanguiferorum plenitudo in gracilioribus præsertim conspicua. Manifestant eam spontaneæ hæmorrhagiæ naturales æque ac præternaturales eodemque utrinque tam succe-

den-

dentes quam impeditæ, aut suppressæ. Illæ enim cum levamine succedunt, non succedentes vero innumera alia inducunt mala. Vtrumque observatur circa artificiales sanguinis evacuationes, maxime adfuetas. Sub harum neglectu multi vasa sua fusò velut plumbò infarctà & universum corpus ita aggravatum esse sentiunt, ut sub ipso otio de lassitudinis molestia plus conquerantur quam laboriosissimis operibus die noctuque delassati & viribus ferè exhausti. Observatum contra quoque est compertumque certò multisque vicibus, unius sæpe venæsectionis ope detractò sanguine omnem unà ejusmodi lassitudinem fuisse sublatam, recuperatà totius onerati corporis levitate & mirifice resuscitatis ante languescentibus ipsius viribus.

§. 26. Hoc respectu CELEB. BOERHAVIUS rectè dixit, quod cel. KRÜGERVS *Phys. p. III. c. I. §. 34.* repetiit, sanguinis nempe *ventilationem* haud raro optimum esse *analepticum & cordiale*, addo: & *egregium cephalicum, proficuum pectorale, salubre antarthriticum, antipodagricum, anthemorroidale, antifebrile, emmenagogum*, vel, ut paucis plura comprehendam, multis nominibus *commendabile polychrestum, præstantissimumque aperiens*. Adcumulatus sanguis stagnat, quosvis secretiones laudabiles præpedit pervertique, has pervertens minus laudabiles inducit & hiscum corruptiones multiplices & innumera inducit mala, quæ irritis omnibus pharmaceuticis, mixturis, pulvisculis, pilulis, essentiis, electuariis, aliisque hujus culinæ formulis, detractò sanguine sæpe sæpius & felicius superari, ab experientia scitur quotidiana. Quæ hic igitur alia malorum & remotionis malorum ratio, si non sanguinis abundantia ejusque imminutio? Nonne inde certissimum habemus argumentum pro agnoscenda *polyæmiæ* existentia. Conf CEL. FRID. HOFFM. *Dissert. de magno venæsectionis ad vitam sanam & longam remedio.*

§. 27. Non autem effectus tantùm (§. 26.) sed & causæ *polyæmiæ* certam existentia ejus loquuntur veritatem. Ingestorum digestionem excipit chylicatio, hanc sanguificatio. Ita quæcunque ingerimus breviori hac via in succum & sanguinem vertimus. Recte proinde de qualitate nutrimentorum dicunt: *Qualis cibus, talis chymus, qualis chymus talis chylus,*
C
qualis

qualis chylus talis sanguis. Sed oscitantius versari videntur Pathologi circa *quantitatis* rationem. Sanguinis copia & inopia ceteris paribus quoque responderet ingestorum quantitati majori minorive. Quo plus ingeritur cibi, eo plus ingeneratur sanguinis. Qui enim bene multumque ingerit digeritque, atque ingesta digettaque in succum & sanguinem vertit, is hujus iusto uberiolem proventum non potest non sibi quam celerrime asciscere. Id quod otiosis eo facilius accidit. **GALENVS l. de plethora C. I. f. m. 50.** suo jam tempore id perspexit, plenitudinis causis accensens *superiorem vitam in otio copiosioribus esculentis ac potulentis traductam & excretionum consuetarum retentionem.* Fac igitur otiosi Titii dietam lautam ratione qualitatis esse exquisitissimam & ad optimi sanguinis generationem compositam, illa hoc respectu optima nihilo minus quantitatis ratione erit pessima. Ita sane optime vivere est pessime vivere, sed hoc non est medicè vivere. **E. MEDICE VIVERE NON EST PESSIME VIVERE.** Sed hoc in transcurso. Mitto specialiora v. g. *plethoram senum* concernentia de qua legi meretur Ill. **BÜCHNERI** jam citata (§. .) dissertatio. Ceterum *veritas existentiae polyemiae* magis elucescit ex illius *etiologia & symptomatologia*, alibi communicandis.

§. 28. Ex demonstratis (§. 27.) una patescit *polyemia frequentia.* Hanc non solum ipsius in iisdem *subjectis* tam facilis recidiva atque in diversis quam plurimis obvia ac ab experientia omnibusque oculatis observationibus clinicis cognita docet praesentia, sed & praesentiae hujus indicata ratio. Quem enim fugit hodiernum vitae genus? Nonne cuivis facile observare est, eorum qui plus ingerunt & digerunt, quam egerunt, laute, inquam, & otiose viventium, multo plures esse ubique, quam qui temperantiae regulam tenent & in hac oeconomia debitos iustosque acceptorum expensorumque calculos subducunt. Quum igitur prodiga luxuriosaque atque desidiosa vita ipsissima & fecundissima sit plenitudinis mater, dubitare mirarique, nemini amplius poterit subire, *polyemiam* omnium microcosmicorum phaenomenorum esse frequentissimum inter Literatos maxime aliosque Honoratiores. Hæc

in eorum gratiam dicta sunt, qui huic sanitatis obstaculo alias & sæpe fabulosas morborum causas substituere conantur, despicientes & sese longe inferiores eos habentes, qui veriores urgent æthiologias. Haud sane nonnulli habent, ut putant, quo adeo vapulet STAHLII STAHLIANORVMQVE prudentiorum doctrina, qua tam severe urgent *polyæmia* rationem. Gratias ipsis potius debemus, quod fatalem hunc proteum inter nos Germanos quoque severius prodiderint.

§. 29. Haud abs re erit hic quoque dispicere, num & quo nomine *polyæmia* ad morbos referri debeat? Superflua hæc videri posset quæstio, ni essent, qui de hac ejus conditione ambigue aut erronee loqui videntur. Eam vero veri nominis morbum exhibere luculenter patet ex præmissa (§. 20.) ejus notione. Hanc juxta illa est sanguinis abundantia. Quæcunque vero abundant, illa præter naturæ subjecti sui adsunt regulam ipsique non possunt non esse molesta. *Præternaturale* id est, quod naturæ subjecti sui non convenit. Hoc vero adhuc differt à *morbo*. Illud nempe esse potest tam externum quam internum. *Morbosum* vero semper involvit statum internum. *Morbus* enim est status præternaturalis internus naturam vivæ alicujus substantiæ in functionibus suis impediens. Vnde manca omnis eorum est *morbi* notio, qui in ista de solo ejusmodi statu præternaturali obiter loquuntur. Ita profecto in statu præternaturali & functiones suas naturales impediens constitutus est qui compedibus vinctus detinetur, quis vero, illum morbo ita detentum esse, dixerit? Quo tamen vitiò laborant tantum non omnes, quas hætenus communicarunt, morbi notiones. *Polyæmiam* statum involvere internum, indubium est, illum præternaturalem esse & naturam corporis animati in suis functionibus impediens, non gratis in ejus definitione assumptò sed ex demonstratis (§. 26.) explicatiùs intelligendò fundamentò corroboratur. *Polyæmia* igitur omnis reapse est morbus, veri nominis talis. Q. E. D.

§. 30. In *polemicis* circa dijudicandas aliorum sententias in meliorem partem interpretari omnia & fas esse, & mihi volupe, sentio. Eos igitur, qui non omnem sanguinis *plethoram*

morbosam esse statuunt, & propterea illam in *naturalem* & *præternaturalem* dividunt, termino latius uti istosque per illam non sanguinis, seu humorum in genere, qualemcumque insigniorem copiam non abundantium, utpote quæ semper *præternaturalem* innuit *statum* (§. 23.), intelligere, existimo. Omnis enim *plenitudo*, dictâ amplitudine sumtâ, omnino est: vel *naturalis*, vel *præternaturalis*. Verùm licet in terminis possumus esse faciles, nimis tamen faciles nos esse, haud decet & plebejum esse censemus. Quod Græcis *plethora*, Latinis *plenitudo*, dicitur. Plenitudo autem nondum neque sanguinis copiam in *specie* neque ejusdem copiam *præternaturalem* *specialius* dicit. Aut igitur *definitioni* debitam termini *distinctionem* præmittere, aut determinatius saltim ad *artis characteristicæ* regulas in foro pathologico loqui deberent sc. de *sanguinis plethora* eademque *præternaturali* (§. 17, 19.) Taceo usui loquendi, quoad licet, tamen ubique observando, non convenire angustiore significatum (*l. c.*). Ejusdem notæ est *differentia*, quam quidam faciunt inter *plethoram* ad *justitiam* & *pondus*.

§. 31. Eos vero (§. 30.) excusare nescio, qui usque omnem *plethoram naturalem*, nullam contra *præternaturalem* esse, modo aperte statuunt, modo rectè statuere videntur, vel in *definitionibus* suis de *plethora*, ut morbo, loquuntur, & postea tamen eam in *naturalem* & *præternaturalem*, dividunt, qui ita, morbum dispecunt in morbum & non morbum, sicque statum hunc morbum esse & non esse dicunt, & propterea manifesto sane sibi contradicunt. Cujusmodi inconsideratæ locutiones plane falsæ, quam erroneæ, intolerabiliores profecto sunt in Eruditorum foro.

§. 32. At hæc (§. 30, 31.) aliorum in hac causa modestè interpretanda effata aliis relinquo. Ita v. g. Ill. IVNCKERVS in *Conspect. Pathol. Tab. V. Nro. I. plethora*, inquit, est *sanguinis abundantia, debitam proportionem quæ ad quotidianum & necessarium vitæ usum exquisitè requiritur, excedens*. Quam *l. c. No. II.* mox dividit in *naturalem* & *præternaturalem*. Per illam vero intelligit *simplicem*, per hanc contra *complicatam*, ut ibidem addita id docent synonyma. Quare hic non tam verba quam

quam mentem laudati AUCTORIS respicere debemus. Conf. EIVSDEM *Therapia spec. Tab. II. n. I. II. §. 33.*

§. 33. Eadem (§. 32.) æquitate interpretanda sunt verba CEL. KRÜGERI, quæ in *Phys. P. II. Sect. I. c. 18.* ita habent: Ein solcher Ueberfluß des Bluts, welcher durch diejenige Veränderungen, die bey einem lebendigen Körper seyn müssen, zu einer Ursache der Krankheit werden kan, nennen wir Vollblütigkeit. Wir müssen aber vor allen Dingen ausmachen, ob auch eine Vollblütigkeit möglich seye? Es ist dieses desto nöthiger, je mehrere daran gezweifelt haben, und je grösser die Anzahl der Vorurtheilen in dieser Materie ist. So hat Helmont behauptet, daß die Vollblütigkeit keine Krankheit seye, und dieses aus dem wichtigen Grund, weil sie in einem Ueberflusse des guten Bluts bestünde, und man von einer guten Sache niemals zuviel haben könne. Allein wir haben auch die Vollblütigkeit selbst nicht eigentlich für eine Krankheit zu halten, sondern sie ist vielmehr eine fruchtbare Mutter unzehlicher Krankheiten zu nennen.

§. 34. Nec (§. 33.) difficilior juxta priora (§. 30, 31.) est interpretatio doctrinæ, quam cel. SAM. SCHARSCHMIDIVS in *Instit. ad studium medico-chirurgicum P. I. Sect. I. C. I. §. 4.* ita proposuit: Es kan aber auch geschehen, daß ein Mensch mehr Blut hat, als er nach Proportion und Beschaffenheit seines Körpers haben sollte, so daß dardurch die Verrichtungen des Körpers verletzt werden, und solcher Ueberfluß des Bluts heist eine Vollblütigkeit, plethora. Hieraus erhellet, daß niemals eine Vollblütigkeit anders beschaffen seyn könne, als daß sie die Verrichtungen des Körpers verlege, und die Eintheilung der Vollblütigkeit in eine gesunde und franke (plethora sana & morbosa) ungesreimt seye. Denn wenn auch ein Vollblütiger nur die Beschwerlichkeit hätte, daß ihm, wann er sich nur etwas bückt, der Kopf schweimlicht und schwer wird, so ist doch dieses was widernatürliches. Indessen ist deswegen nicht ein jeder Vollblütiger krank, denn die Vollblütigkeit ist nur eine entfernte Ursache der Krankheiten.

§. 35. Præmissis de *polyæmia* denominatione (§. 19.), notatione (§. 20, 21.), existentia (§. 22 — 27.), frequentia (§. 28.),

conditione morbosa (§. 29 — 34.), doctrinis, addenda etiam quædam sunt de morbi hujus ab aliis *distinctionibus* ejusdemque in præcipuas suas *species divisionibus*. Neque enim has neque illas in *doctrinis pathologicis* ullibi negligendas esse, nemo non intelligit, qui de solidiori morborum cognitione unquam fuit sollicitus. Ita namque non modo ad exquisitiorem eorum theoriam, sed & ad felicioram circa istos occupationem practicam nobis paramus *viam*. Expedit profecto quemvis nobis oblatum morbum & ab omnibus aliis distinguere, & quoad licet, in sua specie debite considerare. Quælibet enim morborum *species* specialem postulat medendi methodum, & hanc adplicare omnino præstat, quam soli generali inhærere. *Pigrorum enim Medicinam* dicendam esse judico, in qua certis morborum classibus certas dicant *methodos polychrestas*, nec ultra istas sapiunt unquam.

§. 36. Quemadmodum vero *dividenda* & *distinguenda* vulgo non distinguuntur, ita vix ac ne vix quidem deprehendes rerum medicarum scrutatores, quos, ut deceret, distinguere videas morborum *distinctiones* & *divisiones*. Modo enim *distinguunt* morbos *dividendos*, modo *dividunt* *distinguendos*, sicque multiplici confusione de eorum *differentiis* promiscuè loquuntur. Idem ipsis in præsentī de polyæmia articulo contingere, ex mox dicendis patebit. *Diversa* sunt, in quorum uno est aliquid, quod non est in altero. *Distincta* autem, quorum utrumque plane est aliud, ac alterum. *Diversa* igitur & *distincta* probe ab invicem in *erudita cognitione* esse distinguenda, alibi, si rectè memini, jam monui, nil sollicitus de vaniloquo potius, quam doctiloquo, eorum obloquio, qui vitii hujus & similium inscii expertesque analytici artificii molestas sibi sentiunt ejusmodi adcuraciones, vel plane contemnunt, pariter, sed rectius, iterum contemnendi.

§. 37. *Polyæmiæ* quod attinet *distinctiones* ex his illa hic maxime annotanda est, quam cum illius divisionibus plerumque confundunt (§. 36.). Pro *specie polyæmiæ* nempe eum habent statum morbosum, qui ipsam quandoquidem simulat sanguinis reduntantiam ipsisque dicitur *plethora spuria*. Ita vero

vero *polyæmiā* dividunt in ipsam *polyæmiā* & *polyæmiā*, quæ non est *polyæmia*. Quis non videt ad contradictionis usque scandalum, absonas esse ejusmodi doctrinas hic tamen, ut alibi & extra forum quoque nostrum, adeo solemnes & quasi re bene gestâ cum adplausu adoptaras nec per lustra illustra tantum, sed per integra quandoquidem secula ab uno propagatæ ad alium communitatis suæ socium.

§. 38. Idem peccant (§. 37.) haud leviori crimine, qui *plethoram*, ut morbum, definiunt & postea tamen eam in *naturalem* & *præternaturalem* dividunt (§. 31. 34.). Utut vero hæc divisio ita non modo sit *erronea*, sed plane *falsa*, vera tamen & legitima est distinctio *plethoræ sanguinis præternaturalis*, seu *polyæmiæ* à *plethora* tam in genere, quatenus nempe humorum dicit plenitudinem qualemcunque (§. 19.), quam à *plethora* in specie h. e. ab hac illave plenitudine humorum, v. g. bilis, seminis, fluidi nervei &c.

§. 39. Ita quoque *polyæmia vera* recte distinguitur à *spuria*. Hæc reapse non est *polyæmia* & illam sine sanguinis abundantia, aliis modis æmulans, tantum adesse videtur, quod ipsa illius innuit *denominatio*, quodque cuivis obvium, qui *Eruditionem* spuriam non pro ipsa eruditione, hujusve specie, habet. Ita v. g. sanguis valde rarefactus & æque ac abundans majus occupans spatium atque vasa distendans, *spuria* est *polyæmia*, h. e. quæ talis esse tantum videtur.

§. 40. Ejusmodi (§. 39.) morborum simulacra omnino in doctrina & praxi medica à veris probe internoscenda sunt, ne inoffensò sanitatis hoste, quod sanitati vitæque non inimicum est, cum summo ægrorum damno pro tali habeamus sicque, quod facile contingere posset, quæ ad vitam & sanitatem data sunt, de mere & unà cum vita removere, tentemus. Rem exemplò *polyæmiæ*, de qua agimus, illustrare hîc convenit. Pone *Sempronium* inopiâ potius, quam copiâ, sanguinis laborare ejusdemque humores calore febrili orgasticò expandi. Accedit *TITIVS*, Medicus ipsius imprudens, videt vasa turgida, faciem rutilam, urinam flammeam, tangit carpum, sentit in eo pulsum plenum, magnum; mox accusat *pletho-*
tum,

Tam, celerius accersit Chirurgum, secare jubet venam, non subsidente orgasmô iteratis vicibus eam repetere, præcipit. Nil cogitans de calore expandente, de pulvisculo temperante &c. Hem! infelicem praxin. Hem! infeliciores ægros, si vel felicissimus fuerit ipse hujus commatis Practicus, ob auctoritatis præjudicium. Tam utiles tam necessariae sunt morborum distinctiones in libris & ad lectos ægrotorum. (§. 35.).

§. 41. Nonnulli quidem eam solam *polyæmiam spuriam* agnoscunt, ubi sanguinis orgasmus mentitur veram (§. 40.) ut vel ipsam inde ejus *definitionem* petant, ut v. g. FR. DE SAUVAGES in *Patholog. methodica* §. 52. dicens: *utraque* (sc. de quibus loquitur, *evchyma* & *cacochyma*) *est vera, in qua sanguis densitatem solitam obtinet & apparet, quæ a sanguine rarefacto, minus denso pendet.* Verùm sunt & aliæ *polyæmiae spuriae*. Ita sanguis sine massæ suæ abundantia abundare videri potest v. g. sub spastica contractione vasorum vehendo sanguini, non abundanti, renitentium, sub eorum obstructione, angustia connata, sub ipsius sanguinis spissitudine, sub vasorum debilitatione &c.

§. 42. Quapropter (§. 41.) cel. J. G. KRÜGERVS in *Physf. P. III. Sect. I. c. 18. §. 182.* pro solemnî ipsi perspicacia rectè huc retulit *polyæmiam*, quæ est *ad Vires*. Verba ipsius hæc sunt: Man hat jederzeit die Vollblütigkeit in Ansehung der Gefäße, und in Ansehung der Kräfte voneinander unterschieden. Und dieser Unterschied hat seinen guten Grund. Man versteht nemlich durch die Vollblütigkeit der Gefäße, eine solche Anfüllung derselben mit Blut, wodurch sie dergestalt ausgedehnet werden, daß die zum Leben und der Gesundheit nöthige Veränderungen nicht gehörig von statten gehen können. Hingegen bey der Vollblütigkeit in Ansehung der Kräfte, wird nicht allzeit erfordert, daß die Blutgefäße stark ausgedehnt sind, sondern es ist genug, wann der Widerstand des Bluts in Ansehung der schwachen Kräfte, der festen Theile zu groß ist. Hieraus folget, daß man ohne zu viel Blut zu haben vollblütig seyn könne. Quæ posteriora Verba cum grano salis, *dialectici* nempe, doctam laudati AVCTORIS eloquentiam condientis, accipienda sunt.

Extra

Extra enim *dialecticum* liberius & profluentius dicendi genus *technico* inter nos loquendi usui repugnaret dicere: *plethoricum* sine *plethora* posse existere. Quoniam ita saltem implicaretur ambiguitas, quam sola admittit *dialectica*, respuit contra omnis *analytico-systematica methodus*. Vid. *Dissert. Tripes Haiterbacensis* §. 82, 83.

§. 43. Gravioris momenti hîc subit dubitatio, contra assertas (§. 41, 42.) *polyæmiæ spuriae species* forte movenda. Objici posset, eam saltem, quam sanguinis turgescencia simularet (§. 40.), æque ac *polyæmiæ* ad *vires* præter alias sæpissimè quoque indicare sanguinis imminutionem, imminuendum vero sanguinem reapse abundare atque eapropter ejusmodi *polyæmias* non esse *spurias*, sed *veras*. Atat facilis est responsio. Sanguis sub dictis conditionibus reapse non abundans sui imminutionem postulat, non quia abundat, sed quia in debita quantitate præsens reliquam impediret medelam. Justa igitur imminuitur ejus quantitas atque ita aliquid morbose infertur, ut sanitati feliciùs consulatur. *Minora mala admittenda esse, ut evitentur majora*, vetus jam habet *Canon*. Num, quemve is habeat valorem *moralem*, morum Doctoribus dijudicandum relinquo. Circa res *physicas* illum applicari posse & observari debere, haud ambigitur. Hôc jure in nostro foro physico-medico minora mala vel toleramus, vel plane inducimus, ut tollamus & evitemus majora. Quid multa? MORBOS MORBIS CVRAMVS PLERVMOQVE, ET IVRE, ET SALVTARI-TER.

§. 44. Ceterum articulus de *plethora*, quam esse dicunt, vel *ad vasa*, vel *ad vires*, multas magnasque excitavit *controverfias*, nec res hodiernum omnibus vacat ambiguitatibus, facile cessuris, si modo verba non, ut ajunt, valerent ut nummi. Quidam videre nolunt, vel nequeunt, qui detur *plethora ad vires*, contradistincta *plethora*, quæ est *ad vasa*, quoniam omnis *plethora*, quæ *ad vasa* talis esset, simul etiam esset *ad vires* & contra, ut loquitur PAUL. AMMANNVS in *parænesi ad discipulos* L. II. P. I. C. IX. p. m. 134. Sed ita sentientes non intelligunt *plethoram ad vires* non esse *veram plethoram*,

ideoque etiam non esse *plethoram ad vasa*, licet omnis *plethora ad vasa*, seu rectius loquendo *plethora vera*, semper etiam sit *plethora ad vires*.

§. 45. Alii (§. 44.) *plethoram ad vires* quidem admittentes, vel quid per illam intelligant, ipsimet nesciunt, saltem non dicunt, vel plane erroneum foveant conceptum, nunc hoc nunc alio modo eam determinantes, & plerumque pro *specie vera* eam habentes, à qua eam potius *distinguere* deberent (§. 37.). Cui volupe est, plura de hac lite scire, evolvat MICH. ETTMÜLL. Oper. Tom. I. fol. m. 19. Tom. II. fol. 1608. I. I. FRANC. VICAR. Bas. unio-Medicin. L. II. c. 2. p. 154. IOH. FREIND Emenolog. C. III. p. 13. seqq. IOH. LANGII Prax. gen. Oper. Tom. I. p. 734. 7. II. fol. 48. FRID. HOFFM. Medic. rat. system. T. II. c. 8. p. 441.

§. 46. Præter *polyæmiæ* dicta (§. 37 — 42.) ab aliis cum ista facile confundendis morbis *discrimina*, ea addi merentur, quibus ista differt à *plethora sanguinis naturali*, seu *polyæmia naturali*, verbo: *sanguinolentia*; à *sanguinis congestione*; ab *oppletione sanguinea*. *Polyæmia* latius dicta sub se comprehendit & *naturalem* & *præternaturalem* sanguinis exuperantiam, licet minus usitate tantâ sumatur amplitudine. Ceterum *necessaria est distinctio sanguinolentiæ naturalis à præternaturali*, ne *sanguineos naturales* sicque sanos confundamus cum *morbosis* &c. *Sanguinis congestio* & *oppletio* ab hoc fluente inducta, alios innuunt morbos. *Congestio* *subjectivè* sumta, non *materiæ* sed *motuum* morbus est (§. 1, 2.). *Objectivè* vero sumta in *relatione ad activam congestionem* dicitur. *Oppletio*, sanguinea quidem abundantiam involvit, sed *relative*, ad vasa nempe relata, dicitur. Hæc insuper non semper involvit insigniorem sanguinis copiam, sed & sine ista à sola ejus expansione, *orgasum* vocant, dependere potest.

§. *Polyæmiam* denique (§. 37 — 46.) ab illa distinguere decet plenitudine, quam VETERES *πλυσμὴν* vocitarunt. Per hanc enim juxta HIPPOCRATEM L. IV. De Rat. Vict. Sect. III. f. 41. neque humorum in genere, neque sanguinis in specie, sed *proprie ciborum bene nutrientium abundantiam* & *facietatem*

tem indigitarunt. Conf. ILL. IOH. IVNCKERI *Conspect. Pathol. Tab. V. N. III. S.* Verùm de polyæmiæ distinctionibus (§. 37—47.) satis, de ejus divisionibus, ab istis discernendis (§. 36.), & in accuratiori cujusvis morbi æque necessariis (§. 35.). Hæ vero in specialiori nosologia expendendæ sunt. Sequitur igitur (§. 16.):

Articulus II.

Polyæmiæ nosologia specialior.

§. 48. Præcipuas hic (§. 47.) tantùm annotabimus *polyæmiæ species*, ab aliis fonte non ubique satis distinctè annotatas, aut quandoquidem plane neglectas. Circa *divisionum fallacias* evitandas incuriosius versari quàm plurimos majoris nominis scriptores, scripta eorum curiosius legendo examinandoque millenis modis deprehendo, deprehendet quilibet. Animum ad istas intimius advertentes unà observabimus facile, veritati propagandæ gravissimum ita opponi obicem ex una, ex altera vero, parte januam pandi innumeris ab ista aberrationibus longe latissimeque patentem. Quis igitur, obsecro, veritatis cupidus hujus *sortis fallacias* æquiori judiciò non retulerit ad ignobilioris notæ Literatorum vitia, seriò repudianda. Sicubi vero in alio quovis, in medico sane præcipue quoque, foro hac opus est sollicitudine circa morborum speciales differentias sine fallacia, in miserorum ægrorum damna certissime cedente, dignoscendas. Quod nemo non affirmaverit, cui scientiam & conscientiam Medico condignam ex æquo aestimare, datum est.

§. 49. Ratio postulati (§. 48.) in promptu est. Parum est in *pathologia generali* obiter tractare res medicas & superficialitè peragrarè. Profundiùs & per *species* eundo rimari decet morbos nobis concreditos. *Genera* sub se comprehendunt *species*, *species* infra se habent *singularia*. *Generibus* eorum itaque inhærentes longe remotiores sumus à praxi circa singulares morbos instituenda (§. 35.). En! necessitatem, quæ nobis incumbit, morbos in *pathologiis* nostris exquisitius, per

D 2

suas

suas discernere species. In ipsa praxi per individua usque explorare jubemur morborum discrimina. Hoc opus, hic labor, qui sane nostros, BONE DEVS! conatus, male quidem ex nostra quandoquidem, bene vero sine nostra eludit culpa. Nil ideo magis necessarium, nil muniis nostris rite obeundis dextreque exequendis convenientius, quam velle, quæ possumus, & posse, quæ debemus, nec velle, quæ, vel non possumus, vel posse non debemus.

§. 50. Hæc (§. 48—49.) analyseos pathologicae necessitas, hac quoque vice nos non premit, excitat potius ad debitè evolvendas specialiores polyæmiæ varietates. Primarium divisionis fundamentum suppeditat illius cum aliis morbis concursus. Hujus vero respectu nequaquam, ut vulgaris habet doctrina, eam dividere licet in simplicem & complicatam. Demonstratio hujus erroris facilis est. Primo simplex morbus adcuratè non opponitur complicato, sed composito, qui ab isto omninò discrepat. Complicato oppositus solitarius est & rectius vocatur. Ita evitatur, quæ admodum facilis hic foret, confusio, ubi simplex, vulgari more, modò composito, modò complicato, opponitur.

§. 51. Simplex nempe (§. 50.) is est, qui ex se unicè constat, compositus, qui ex aliis conflatur. A simplici distinguendus est solitarius & à composito complicatus, quia solitarius æque ac complicatus, & simplex esse potest, & compositus. Nam solitarius est, qui sine, & concurrens, qui cum alio, in eodem occurrit subiecto. Posterioris demum species est complicatus. Vnde morbum simplicem eo magis erronee plerumque opponunt complicato, inferiorem cum superiori confundentes specie. Qui cum alio existit morbus, aut separatim coëxistit, aut cum concurrente confluit. Ex quo concurrens rectè subdividitur: a.) in separatim, separatim coëxistentem & complicatum seu unitum. Prior igitur dicendus est morbus concurrens, qui sine mutuo implexu cum alio coëxistit, posterior autem vocatur morbus concurrens, qui cum alio in mutuo est nexu. Complicatus est: vel symptomaticus, vel alius ordinis. Plus igitur unâ vice jam erronea est dicta divisio, si vel daretur alia, quam simplex, polyæmia.

§. 52. Verum enimvero omnis polyæmia est simplex & nulla non complicata. Nam polyæmia est præternaturalis ubertas

tas laticis sanguinei (§. 20.). Ideoque nullum alium, neque *materia*, neque *motuum morbum* (§. 1, 2.), involvit. Morbus vero, qui ex se unicè constat, nec plurium involvit complexum *simplex* vocatur (§. 51.). Quapropter omnis *polyæmia est morbus simplex*. Deinde nulla est *polyæmia* quæ non conjunctos habeat constantes morbos *symptomaticos*, v. gr. distentionem, op-
pletionem *vasorum morbosam*, qui morbi sane cum ipsa sunt in nexu ideoque complicati (§. 1.). Nulla igitur porro datur *polyæmia*, quæ non sit complicata.

§. 53. Præter expunctas (§. 50-52.), aliæ circa hanc *divisionem* observantur idearum confusiones. *Synonymice* nempe lo-
quuntur de *polyæmia simplici*, *pura*, *naturali*, & huic promiscuè
opponunt *compositam*, *impuram*, *præternaturalem*, *cacochymicam*,
spuriam. Verum *simplex* foli *compositæ*, *pura impuræ* seu *cachy-
micæ*, *naturalis*, *præternaturali*, opponuntur nec dictarum aliis.
Pura v. g. opponi nequit *complicata*, quoniam illa hujus est
species. Quando enim v. g. *purus* quidem sed *orgasticè commo-
tus sanguis* abundat, revera adest *polyæmia complicata*, scilicet
cum orgasmo sanguinis. *Spuria* nequaquam est *species polyæ-
miæ* (§. 37.). Quare dicto modò confunditur *spuria* cum *vera*.
Taceo reliquas horum errorum implicationes.

§. 54. Eo usque (§. 50 — 53.) ab eruditæ cognitionis in-
dole abludit vulgata *polyæmiæ divisio* in *simplicem* & *complicatam*,
quæ nihilo tamen fecius tot ne quidem dubia hætenus visa
est Auctoribus & quasi re bene gestâ ab uno ad alium tranlata.
Quam vero frequens credula ejusmodi est oscitantia! Ecquid,
amabo, solemnius est hoc solidioris cognitionis, vel neg-
lectu, vel plane contemptu, quo ejusmodi doctrinæ, modò
erroneæ, modò usque falsæ, ruditer semel receptæ & ado-
ptatæ, vel per traducem ab uno ad alium propagantur Aucto-
rem atque ex uno in alium transcribuntur librum. Si quis for-
san putaverit levioris momenti esse, quod demonstravimus
præsentis doctrinæ vitium, levioris momenti velim discat ex-
emplò meliora sapere, ne in gravioris momenti rebus simili
impingat modò. Equidem vero haud existimaverim, adeo-
leviter habendas qualescunque *morborum confusiones*, utpote quæ

per ipsam sese diffundunt *praxin* nostram, ideoque non possunt non cedere in eorum damna, quorum salus nobis concredita est. Ex hoc itaque capite nemo vituperabit, aut pro superfluo habebit, nos adeo sollicitos esse de figendis morborum conceptibus determinandisque eorum diversitatibus.

§. 55. Quamvis autem *polyæmia* non possit dividi in *simplicem* & *compositam*, quia omnis est *simplex*, neque in *solitariam* & *complicatam*, quia nulla non est *complicata* (§. 52.), à morbis tamen, quibuscum ista complicatur, in diversas dispesci potest *species*. Dubitari quidem posset, ab hac illius varietate dependere illius *species*, quum sic tot *polyæmiæ* constitui deberent *species*, quot cum illa concurrere possunt morbi. Haud quidem omnes, regeo, cum hoc istove *concurrentes* morbi *speciales* faciunt *differentias*, sed ii tantum, qui mutuò coincidunt influxu. Sine hac concurrens conspiratione nullam infert ejusmodi varietatem. *Complicatus* (§. 50.) vero omnino mutat *speciem*. Morbus enim quilibet ab influxu alterius coincidentis non potest non aliam & à se ipso diversam induere indolem.

§. 56. Idem igitur (§. 55.) *polyæmiæ* quoque accidit. Separatim cum illa concurrens, nil quidem mutat ejus conditionem, mutat vero eam *complicatus* morbus. *Polyæmia* licet in se semper sit sanguinis exuperantia præternaturalis (§. 20.) diversa tamen esse potest pro diverso suo, sub quo constituta est statu, saltim accidentali, à quo etiam dependent diversæ ejus *species*. Ceterum, ut, ob arctissimum omnium in corpore animali partium vinculum, circa omnes, ita circa sanguinis præcipue status præternaturales & propterea quoque sub *polyæmia* concurrentes morbi non *complicati* longe rariores sunt, quam *complicati*.

§. 57. Morborum quidem coincidentium *implexus* (§. 56.) *individuales* ad ipsorum ægrotorum lectos demum explorare & providentiori indagine rimari atque dignoscere jubet inculcatque solidior *praxis* nostra. *Speciales* tamen eorum *complicationes* ut evolvamus sollicitius atque operosius, ac vulgo fieri assolet, in *Pathologiis* nostris, multa suadent, alibi urgenda & cuivis

cuiusvis sponte manifesta, argumenta gravissima, præter ista generaliora (§. 35.).

§. 58. In viam (§. 55.) revertamur. *Polyæmia*, ab ipsius cum aliis morbis complicatione petendæ & hic inferendæ (§. 47.) *species* variæ sunt, pro varietate nempe morborum, quibuscum, non exceptis, quorum ipsamet est genetrix, complicari potest. Totidem idcirco ejus dantur *species* quot ejus esse possunt morbi complices ipsi nativi æque ac peregrinæ prosapiæ alii. Multiplices hos esse posse & actutum esse scientia docet & experientia medica. Omnes vero inde dependentes *polyæmia* varietates hîc enumerare, neque præsentis operis finis exigit, neque res ipsa postulat. Morbi enim omnes cum omnibus ferè aliis implicari possunt, non in iisdem quidem, sed in diversis tamen subjectis & diversis temporibus.

§. 59. Prudentiâ itaque (§. 58.) opus est circa determinandos in pathologiis nostris tot morborum implexus, quandoquidem insuper innumerabiles. Præcipuas implicationum *species* notatu utiliores, digniores, indicare decet. Mittendæ sunt, suâ evidentiâ nemini non obviæ & in *doctrina* æque ac *praxi* facile supplendæ. Ita cavendum est, ne hac in re vel nimii simus, vel solitò more justo oscitantiores nos geramus. His proinde in præsentî pariter *doctrina* circumscripti limitibus in eo erimus ipsimet, ne in alterutrum delabamur extremum.

§. 60. Conspirantes cum *polyæmia*, qui hanc semper reddunt *complicatam* (§. 52.), morbi in *praxi* per omnes suas *species* & sine exceptione ubique singulatim, in *doctrina* vero *generatim*, & quoad præcipuas *species* dignoscendi (§. 49.) tam in *fluidis*, quam in *solidis*, pariter ac utrinque, tam quoad *quantitatis*, quam quoad *qualitatis*, vitia occurrentes sunt: Vel *morbi motuum*, vel *morbi materiæ* (§. 1, 2.). Ex prioris classis morbis præcipue hic annotari merentur ipsius *sanguinis præternaturales motus*. Binæ vero sunt conditiones in omni motu considerandæ, *celeritas* nempe & *directio*. *Sanguinis* igitur *motus* peccare potest utroque modo, scil. *directione* æque ac *celeritate*, & quoad

quoad hanc iste non solum *justo concitator* verum etiam *justo languidior* esse potest assoletque.

§. 61. Quapropter juxta hoc (§. 60.) varietatis fundamentum *polyæmia* rectè dividitur : a) in *lentam*, b) *commotam* & c) *deviam*. *Polyæmia lenta* ea est polyæmia, quæ cum motu sanguinis *justo languidiori*, h. e. celeritate ejus infra naturalis celeritatis gradum imminuta, *commota* vero, quæ cum motu sanguinis *justo concitatori*, h. e. celeritate ejus supra celeritatis naturalis gradum auctâ & *devia* denique, quæ cum motu sanguinis quoad directionem peccante, complicatæ sunt.

§. 62. *Motus sanguinis*, est: vel *externus*, vel *internus*. Priorem plerumque dicunt *progressivum*. Latissimè autem sumtò hòc terminò, revera *omnis motus* est *progressivus*, & vel ipse adeo *intestinalis*. *Strictius* loquendo *progressivus* rectius opponitur *retrogrado*. Haud igitur convenit *strictissimus* hujus termini significatus, quo *progressivus* & *externus motus* synonymice ponuntur. *Externus* enim & aptius & intelligentius opponitur *interno*, seu *intestinali*. Vtrumque motum involvo in præmissa (§. 61.) trimembri *polyæmiæ* divisione. Namque non solum, ut ajunt, *progressivus* sed etiam *intestinalis sanguinis motus*, tam *directione*, quam *celeritate*, hujusque modò excessu modò defectu peccare potest. Vnde aut errare, aut non, ut decet, adcurate satis loqui, censentur, qui, ubi de *polyæmia commota* loquuntur, solum *motum progressivum* sanguinis ob oculos habent.

§. 63. Vt vero hæc (§. 62.) magis perspicua reddantur, sequentia annotanda sunt. *Motus*, ut *vulgaris* habet *definitio*, est mutatio loci. *Genuina* hæc est *notio*, sed *imperfectior*, utpote à consecutivo desumpta. *Perfectiorem* esse existimo, qua is dicitur transitus substantiæ ab uno ad alium locum. In omni itaque motu omnino mutatur locus. Cogitate hic pono substantiam in genere quæ enim de infinitæ substantiæ immutabilitate & immobilitate hic disputari solent, definitioni sine demonstratione non immiscenda sunt & alibi demonstrantur. *Quidam* latius sumunt hunc *terminum motumque* dicunt modum, quo *Ens* actuatur, seu alii dat *existentiam*. Hi postea dividunt *motum* in
localem

localem & non localem, ad quem posteriorem referunt *mentis* quæque *mutationes*, *cogitationes*, *volitiones* &c. atque hõc modõ *motum* pro principio habent *omnis mutationis*. Vid. STAEBLERI *dissert. de existentia DEI atque creatione ex nihilo ex contingentia in mundo, totius mundi atque elementorum indole demonstrata* §. 130 640 — 646. Præsertim laudatus AVCTOR l. c. §. 633. admodum profunde demonstrare annitur dari *motum*, qui non est *motus localis*.

§. 64. Sed (§. 63.) *primo* non tanti momenti mihi esse videtur hæc controversia, ut tam anxia opus fuisset demonstratione. Nam positâ ita (§. 61.) *termini* hujus amplitudine, qua quemvis comprehendit modum, quo quid actuat, facile est intelligere, ejus *significatum* non solum ad loci sed & ad alias quasvis *mutationes* usque extendi. Positõ autem angustiori *significatu* sponte iterum patet, nullum alium præter *localem* admitti posse *motum*, atque idcirco hõc sensu CARTESIVM, contra quem l. c. §. 636. pugnatur, in *principiis Philosophiæ P. II. art. 24.* recte dixisse, *nullum alium motum nisi localem sub cogitationem cadere*. Præterea nullam hic video necessitatem, tantum discedendi ab usu loquendi recepto, qui *strictiorem* inculcat *significatum*, & denique sub latiori *motus* facile confunditur cum *actione* & *operatione*. vid. *dissert. cit.* §. 640.

§. 65. A *motu* itaque (§. 64.) pendet *mutatio loci*. *Mutatio* est modus entis quam, quem aliâ vice habuit, alius, seu: qui hâc ipsi inest vice nec inerat alterâ. *Locus* est spatium ad entis in hoc existentiam relatus: *spatium* est extensum imaginarium in quo quid existere potest, sive aliquid existat, sive nil in eo existat. Vnde perspicua est *Vacui notio*, quod nil aliud est, quam spatium, quatenus in illo nullum existit reale ens. Huc redeunt, quæ profundus Theologus atque Metaphysicus C. A. CRV'SIVS in *Metaphysica* sua, quam inscribit: Entwurf der nothwendigen Vernunft-Wahrheiten, wiefern sie den Zufälligen entgegen gesetzt werden, *Ontol. C. IV. §. 48.* de spatio habet dicens: Der Raum ist dem ersten Begriff nach nichts anders, als dasjenige, darinnen wir denken, daß die Substanzen sind, und welches in Gedanken übrig bleibt, wenn wir dieselben davon abstrahiren, welches sich auch zu allen Substanzen, welche darein kommen, E
gleich

gleichgültig verhält. *Spatium* igitur ex parte iusto angustius, ex parte contrà iusto latius determinatur per *extensum*, in quo ea, quæ actu sunt distincta, sibi mutuo coëxistunt. Vid. citata (§. 63.) *Dissertatio* §. 113. & ejusdem *Exam. metaph.* WOLF. P. I. §. 22. *seqq.* Nam vi generis proximi *spatium* dicendum est *extensum imaginarium*, deinde *notio* ejus non, ut putant, involvit præcisè coëxistentia. Ad solitarie existentem substantiam, quæ ipsi inest, vel inesse potest, illius quoque refertur conceptus.

§. 66. Consimilem (§. 65.) errorem errare videntur in vulgari *loci definitione*, qua illum determinant per *spatii partem*, aut *punctum*, quo reale terminaretur. Vid. modò citata *dissert.* §. 117. *Loci* enim ideam jam habemus, ubi *spatium* in relatione ad quamcunque in illo realium existentiam cogitamus, sive unicam tantum sive plures in isto substantias existere concipiamus. Pone tò A existere in *spatio*, & concipere poteris *locum* τὸ A, seu *spatium*, cui inest τὸ A, nec tamen opus habebis cogitare *locum* illius, ut partem *spatii*. Neque exspirabit *notio loci*, si *infinitem* usque *spatium* cogitaveris vel ab unica substantia repletum. Ex quo intelligitur datæ *definitionis loci* (§. 65.) prærogativa, ipsi non deneganda, quæ insuper suum quoque habet usum in multis aliis disquisitionibus v. g. de *massâ* hujus mundi *similari* atque *uniformi*, de *extenso infinito*, de *Eleaticæ scholæ doctrinis*, cujus princeps fuit XENOPHANTES, qui cum PARMENIDE aliisque statuit, *omnia esse unum*, & si hoc non esset, nil esse.

§. 67. Ceteroquin locum dividunt: a) in *absolutum* & *relativum*, vid. cel. CRVSIJ citata (§. 65.) *Ontologia* C. IV. §. 52. *Locus* vero *relativus* revera nil aliud est, quam quod technicè & usitatè dicimus *situm*, qui itaque non differt à *loco relativo*. Quare *locus absolutus* dicendus est locus per se consideratus, ut *locus amplius*, quatenus nempe hæc ejus *quantitas absoluta* h. e. ex se ipsa mensurata concipitur. *Situs* vero, est locus ad alium locum relatus. Quum igitur *spatium*, collata inter loca medium, sit, v. g. vel nullum, vel minus, vel majus, vel hòc aliòve modò directum, vel plenum, vel vacuum &c. Facile patet *situs* varias iterum esse species, jactò semel adæquatò fundamentò levi operâ determinandas inde is v. gr. dispescitur in *immediatum* & *mediatum* & hic in *propinquum* & *remotum*, item in *anteriorem*, *posteriorem*, *lateralem*,

teralem; liberum & interceptum; superficiale, altum, profundum, medium, re-
ctum, obliquum &c. Vid. Ontol. cit. §. 53. Sin animum advertimus advulgaree
& usitatiores ejusmodi dictiones, observemus sponte *locum relativum* & *situm*
synonymice sicque æquivoce dici. Ita v.g. modò de loco, modò de situ supe-
riore, inferiore, medio, mediato, immediato &c. loquuntur, utrinque eadem
innuentes. Neque obstant *locationes* istæ *triviales* & *academica*, tam *proprie*,
quam *improprie*, *moraliter*, inquam, & *physice* dictæ nec raro adeo *equivoca*.

§. 68. Quemadmodum vero, præter dicta (§. 67.), aliæ sunt *loci relativi* spe-
cies, hic non recensendæ, ita superest, huc maximè spectans *divisio loci* in *lo-
cum externum* atque *internum*. Inde enim dependet determinatio motus in- &
externi, hic addenda (§. 62.). *Localia* sunt vel *externa* vel *interna*, quæ varietas
fundat *divisionem loci* in *internum* & *externum*. *Externus* proinde *locus* est lo-
cus substantiarum quatenus separatim *h. e.* sine unione cum aliis existunt.
Locus autem *internus* est locus uniter coëxistentium, *h. e.* quatenus cum aliis
unum aliquod constituunt, pressius: locus unitorum. *Distincta* enim *localia*
sunt: vel *separata*, vel *unita*. *Vnum* est ens quatenus respectu essentiaæ suæ est
aliquid in se & *unitas* est modus per quem quid ob essentiam suam est aliquid
in se & *unio* est modus, per quem distincta efficiunt unum. *Distincta* enim *unum*
efficiunt, aut non efficiunt *unum*. Vnde dicuntur *unita* & *separata*, quorum
illa sunt distincta, quæ unum constituunt, hæc vero, quæ nullum efficiunt unum.

§. 69. Hæc (§. 68.) satis distinctè docent, quò nitatur fundamentò *divisio*
motus: a) in *externum* & b) *internum*. *Motus externus* est motus quo mutatur
locus externus, seu mutatio loci externi, ideoque mutatio loci separatim exi-
stentium. *Motus* vero *internus* est motus, quo mutatur locus internus, seu mu-
tatio loci interni, ideoque motus unitorum, seu in unione coëxistentium.

§. 70. Per se clara & ideo dictu haud necessaria hæc (§. 69.) possent judica-
ri, ni jam dicta demum ita viderentur nec ab aliis aliter, quid? quod plerum-
que inconstantiori dicerentur ambiguitate sicque multis aliis aberrationibus præ-
beretur occasio. Major tamen observatur auctorum consensus in *interni*,
quam in *externi*, motus determinationibus, quam posteriorem ut plurimum pla-
ne negligunt. Quod decet, plerique se dixisse putant, dum *motum internum*
dicunt, *motum*, quoad *interna*, seu, ut quidam loquitur, quando, *quod ad ex-
terna*, *actuale* quiescit, *interna* moventur. Ast in *interna* & *externa* ipsa divi-
duntur *unita*, *motus* igitur *internus* in *unitorum* cadit *interna* atque *externa*. V.
C. G. MÜLLERI Syst. Metaph. §. CCLXVIII. Ita *motus*, quo corpus ani-
male abit in *putredinem*, est *motus intestinus*. Hic vero cadit tam in internas
quam in externas illius partes. Quamobrem *motus intestinus* restringi nequit
ad motus quoad interna entium obvios. Prætereo, quæ hic moneri possent alia.

§. 71. Alii (§. 70.) *motum* ab effectu vel irritò vel succedente dividunt in *in-
ternum* & *externum*, illum dicentes motum, quo nullus, propter impedimentum,
producitur effectus, hunc autem, qui per se effectum exerit atque sic externè per-
cipitur, saltim percipi potest. vid. supra (§. 64.) citatas Dissert. §. 140 — 142.
Verum ita primo obstant jam monita (§. c.) deinde nullus *motus* sine omni est ef-
fectu. Postea sic confunduntur *motus efficaces* & *irriti* & denique *sensibiles* & *in-
sensibiles*.

§. 72. Alii *motum internum* dicunt eam mutationem loci partium in substantia composita integrantium, qua istarum inter se jam alia produceretur ratio, quam quæ adfuisset ante. Sufficeret ad hunc conceptum monuisse, nequaquam *partes integrantes*, verum etiam partes partium suum mutare locum sub *motu intestino*, ideoque posteriorem mutationem in hoc determinando neutiquam excludendam esse. Hinc enim *definitio definito* omnino foret angustior.

§. 73. *Motus* contra (§. 70 — 72.) *externi*, quem vulgo *progressivum* nuncupant (§. 62.), determinationem vix deprehendo, ne quidem apud eos, qui tamen ubique de isto verba faciunt, sæpe forsitan, ut credere par est, sine mente. Unicus hac vice occasione præcedentis (§. 70.) subit ejusdam conceptus, quo *motus externus* dicitur *mutatio loci, qua fieret sine translocatione partium integrantium*, saltem quatenus ista non in considerationem veniret. Sed repugnant modò dicta. Deinde hoc idem esset ac dicere: *motus externus* non est *motus internus*. Taceo alia.

§. 74. Recte statuitur in *simplici motum intestinum esse impossibilem* v. C. G. MÜLLERI *syst. Met.* §. 268. Modò non confundatur hæc propositio cum alia, qua obiter dicunt, *simplex motui intestino obnoxium esse non posse*. Aliud enim est dicere: in *simplici motus intestinus est impossibilis*; aliud: *motus simplicis sub motu intestino compositi est impossibilis*; seu: *simplex motui intestino, in composito nempe, obnoxius esse nequit, posterius esset erroneum*. *Motum vero intestinum in simplici esse impossibilem*, facile intelligitur. *Motus internus* est *mutatio loci interni* (§. 69.). *Locus internus* est *locus unitorum* (§. 68.). *Unita sunt distincta*, quæ unum efficiunt, (§. C.) ideoque *multa*. Sed *simplex* est ens ex se ipso, non ex aliis & aliis, constans. *Simplici igitur motum intestinum ita tribuere, idem foret, ac dicere: simplex esse simplex & non esse simplex*. Hæc sunt *opposita*, quæ in concretionem *Tò* esse tollunt. *Opposita* ejusmodi contradicunt, quia *contradictio* nil aliud est, quam *concretio oppositorum*. Quicquid vero *contradictionem* involvit, illud est *impossibile*. Ut igitur in simplici sit *motus intestinus* est *impossibile*. Q. E. D.

§. 75. Sin igitur non *intestinus* (§. 74.), fane, aut nullus, aut solus, *motus externus* cadit in *simplicia*, in *composita* vero *realia* uterque. Haud minori facilitate, quam præmissa, hæc demonstrantur propositiones. Separatim existentia ab uno in alium transferri locum, nil contradicit, ideoque est *possibile*. *Realia composita* actutum sua mutare *loca externa*, docere quemlibet potest quotidiana avtopsia. *Simplicia* eorum ab aliis *simplicibus* diversa, unde *elementa* recte vocantur, ad eorum ab aliis *distinctionem*, locorum mutationibus esse obnoxia, luculenter demonstrant innumerabiles mutationum in corporibus ubique obviæ infinitates, non admittentia *elementorum* mobilitate, non explicabiles. Haud igitur solum *compositorum realium* integrantes partes, sed & partes partium ad exilissimas, minimas usque & simplicissimas, sub tot tamque diversis corporum mutationibus, locò moveri & mutationum myriadibus transponi, nullum amplius esse potest dubium. *Reliqua* vero hujus universi *simplicia* locum mutare posse *externum* atque hōc modò itaque *mobilia* esse, nemo negabit, qui ullā alitur spe substantiam suam cogitantem, ad altiora natam, ad astra olim elevatum iri, qui, repeto, DAVIDIS ex arce sua prospicientis & ad hoc caput *bona spei* aspirantis exemplō in hāc sese effun-

fundere potest animi fiduciâ : *Videbo cœlos , manuum tuarum opera , solem , lunam , stellas , reliqua.*

§. 76. Ne vero, quam hic (§. 63—75.) nactus sum, præsentium meditationum causam justo longius protraham, in viam redeo. Exinde enim satis superque clarum esse existimo, qua ratione, quoad directionem æque ac celeritatem, peccare possit, non solum *externus, progressivus*, verum etiam *intestinus, sanguinis motus*, ideoque uterque sub omnibus tribus dictis (§. 62.) *polyamia specibus* debuerit involvi.

§. 77. Hæ (§. 76.) verò *species* alias iterum inferiores sub se comprehendunt. Nam v. g. *hamorrhagia* sunt vel naturales, vel alias naturales, nunc præternaturales, fluxus, nempe *muliebres vitiiati, menstruus & puerperarum*, quem lochia vocant, *hamorrhagia* vel plane præternaturales, *narium, hamoptoes, hamorrhoides*, aliæ spontanea in diversis visceribus, quas v. g. excipit *vomitibus cruentus, mictus cruentus & violenta* sub vulneribus. Præterque dictos *motuum sanguinis morbos* multo plures alii sunt qui cum *polyamia* conspirare solent, *motuum morbi*, v. g. *inflammationes particulares, universales, febres dictæ, morbi transpirationis, catarrhales*, strictius dicti, *respirationis*, seu *asthmatici*; *morbi motuum ventriculo & intestinis contentorum, dysenteria, lienteria, cholera*; *morbi motuum aliorum fluidorum, bilis, lotii, fluidi genitalis*; *morbi motuum in solidis deficientium, excedentium*, quo spectant v. g. *morbi soporosi, convulsiones, malum hypochondriacum, hystericum &c.* Ab omnibus hisce aliisque hujus classis morbis complicatis *polyamiam* diversam induere indolem, palam est. Inde totidem oriuntur illius *species* v. g. *polyamia convulsiva, hypochondriaca*, (licet sub hypochondriis non solum, sed sub cranio plerumque delitescat), *alia*, hic non omnes recensendæ (§. 58. 59.). Vsum vero horum discriminum in *praxi* nemo vocabit in dubium. Ita *polyamia hypochondriaca, hypochondriacum malum*, malum eminenter dictum istoque afflictis æque ac omnibus, qui rem cum istis habent, Medicis, aliisque, tantum negotii faceffens, non solum mirificè auget exacerbatque, sed & mala alia diriora haud raro inducit.

§. 78. Præter morbos *motuum* (§. 77.), *morbi materia* quoque cum *polyamia* complicari solent (§. 60.). Multiplices isti iterum sunt atque diversissimi, à quorum itaque consortio illa, & aliam accipit sortem (§. 56.), & alia proinde fortitur cognomina, quibus in *praxi* ubique & per individua (§. 48, 49.), hic vero cum selectu (§. 59.) ab aliis discernenda est morbis. Nominatim sequentes ejus varietates jam indicandas esse, judico.

§. 79. Quemadmodum *motuum morbi*, ita pariter quoque *morbi materia* sunt: vel *quantitatis vel qualitatis morbi*, tam in *fluidis*, quam in *solidis*, denuo occurrentes. Ex morbis *quantitatis materia* speciatim respectu *quantitatis fluidorum*, vel *excedentis*, vel *deficientis*, præcipue hic (§. 78.) annotari merentur: a) *obesitas*; b) *phthisis*; c) *cachexia*; d) *flatulentia* & respectu *quantitatis solidorum*; e.) *defectus artuum* post amputationes vel per alia infortunia amissorum.

§. 80. Sub horum (§. 79.) morborum consortio *polyamia* omnino longe aliâ induta comparet facie aliamque aperit scenam & propterea jure meritoque distinctis suis insignita nominibus in suas dispescitur *species*, quæ itaque juxta indicata fundamenta erunt: a) *polyamia obesa*, b) *phthisica*; c) *cachectica*; d) *flatulenta*

fulenta & e) *polyamia mutilatorum*. Definitiones perquam faciles sunt. *Polyamia obesa* nempe est polyæmia, quæ pinguitudinem præternaturalem; *phthisica*, quæ maciem præternaturalem; *cachectica*, quæ seroso mucidam colluviem intra vasa adhuc stagnantem; *flatulenta*, quæ abundans fluidum aëreum; *polyamia mutilatorum* denique, quæ artuum defectum, complicata habent.

§. 81. Quot, quam dira, quam diversa alia mala inducere possit *polyamia obesa* pariter atque *phthisica* oculatiores norunt *practici*, qui *obesorum* onera sublevanda potius, quam tollenda & labefactatam *phthisicorum* valetudinem tuendam suffulciendamque rectius, quam plane restituendam sibi sumunt, & agrorum sæpe tutores tutius se esse malunt, quam eorum restitutores per speciem agere, aut videri. Experientia teste *polyamia* sane *phthisica* æque ac *obesa*, & certius, & celerius, & posterior sæpe opinione citius, & ex improvviso jugulat. Ibi enim inopia hanc ferre recusat copiam, hinc onere oneri additio succumbunt. Ceterum in *polyamia* tam *phthisica* quam *obesa* notionibus (§. 80.) notata fuit *nutritio- nis*, vel *deficientis*, vel *excedentis*, *quantitas præternaturalis*, quoniam & naturâ *macilentis* dantur gracilesque & *pingues* atque bene curatâ cute nitidi medullatique & nondum morbosè saginati, ut ita *macies phthisica* à naturali & *obesitas* à pinguitie, nondum morbofa, debitè discernantur.

§. 82. Non minoris, quam dicta modò (§. 81.), momenti est *polyamia cachectica* ab alia diversitas. Hæc enim & frequentius & efficacius impedit ipsius cachexiæ medelam & sub hujus conspiratione mirâ celeriorique methamorphosi in atrociore transformatur morbos. Saltem *cachectici* & *chlorotici*, ita enim nuncupamus femellas istas *cachecticas*, tenellas, molliusculas aspectuque pallidulas atque luridas, *polyamiâ* plerumque unâ laborant. *Polyamiâ cachecticam* eam dixi (§. 80.), quæ cum seroso-mucida humorum colluvie, intra vasa adhuc stagnante, complicata est, quam neque sola serosa, neque sola viscida, neque qualicunque modò collecta, sed utraque & intra vasa adhuc coacervata stagnansque ex parte tantum, humorum colluvies, veram exhibet *cachexiam*.

§. 83. Posteriori discrimine (§. 82.) ab aliis maxime discernitur morbis, præsertim ab *hydrope*, ubi serum abundans extra vasa sua prorumpit atque in alienis locis colligitur. Id quod celeberr. S. SCHARSCHMID in *Instit.* ad studium medico chirurgicum P. II. Sect. XI. §. 6. p. m. 663. jam annotavit dicens: Es ist nicht nur nützlich, sondern auch nothwendig Anasarca wohl vor der Cachexia zu unterscheiden — — — bey der Cachexia sind die wässerichte Säfte unter der äußerlichen Haut noch nicht extravasirt, sondern die Gefäße unter der Haut führen nur wässerige, schleimige, blasse Säfte, welche eine blasse Farbe der Haut verursachen, und ihrer Zähigkeit und langsamen Bewegung wegen die Gefäße der Haut über die Gebühr austreiben, und folglich eine Ausdünstung der Haut verursachen; hingegen bey der Anasarca ist eine wirkliche Austretung und Anhäufung wässeriger, schleimiger Feuchtigkeiten unter der Haut in der Fellschicht und übriger zellichten Haut der Musculn, nebst einer Verschleimung der Säfte und des Bluts im ganzen Körper, und da solche Säfte gar leicht austreten können, so sieht man hieraus die Ursachen, wie und worin die Cachexia in Anasarca übergehen könne, wie sie denn auch gemeiniglich der Anfang dieser Krankheit ist.

§. 84. *Cachexiam* inter morbos materiæ ad fluidorum horumque quantitatis morbos à me referri, data (§. 80.) & modo explicata (§. 83.) *polyæmia cachectica* innuit determinatio & supra (§. 70.) apertius professus sum. Quò id faciam jure, ostendunt jam dicta & morbi conditiones & ALIORVM vagæ de ista locutiones, juxta quas locò hujus colluvie seroso-mucosæ, extra vasa stagnantis, jam illius *causas*, jam illius *symptomata*, jam illius *causas* & *symptomata*, jam unicum, jam plura, jam pauciora concurrentium horum statuum phænomena sicque jam *simplicem*, jam *complicatum morbum*, jam *fluidorum*, jam *solidorum*, jam *quantitatis*, jam *qualitatis*, jam *mixtionis*, jam *figura*, jam vel solius *coloris* statum insolitum *cachexia* nomine ponunt.

§. 85. Hinc eam alii explicant per *habitum corporis*, *græca* inhærentes *denominationi*, à κακὸς *malus* & ἐξίς, *habitus*, deductæ; Alii per *coloris* naturalis degenerationem in album, flavum subviridem, alii per alios conceptus. Cl. BOERHAVIUS de *cognosc. & curandis morbis* §. 1166. *cachexia*, inquit, *nomine intelligi solet ea dispositio corporis, quæ nutritionem ejus depravat per totum illius habitum simul*. Quis vero non videt in septuaginta septem & plures morbos alios hanc cadere determinationem. Nonne quoque omnibus cognitum est sub *phthisi depravatam* esse *nutritionem per totum Corporis habitum simul*. Ecquis vero rerum nostrarum vel ignarissimus *phthisin* dixerit *cachexiam*? Conf. J. JUNCKERI *Consp. Medicinæ theoretico-practicæ* Tab. 87. Nro. 1—10. SCHACHT *Inst. Med. pract. L. C. I. §. 17.* SCHARSHM. *Instit. ad studium medico-chirurgicum P. I. Sect. II. c. 3. §. 3. P. II. Sect. XI. §. 6.* J. G. KRÜGER *Phys. P. III. Sect. II. c. 59. §. 452.* Posteriores binos Auctores socialiter hic allegare placuit, quoniam sub ipsò eorum quoddam dissensu, quem posterior l. c. §. 451. ipsemet jocosè fatetur, non minus jucundum, quam solidum, observare licet consensum ad eadem usque verba.

§. 86. Verum enimvero in nostra *Pathologia* maxime ejusmodi (§. 84, 85.) evitanda est linguarum confusio *babylonica*. Determinatius oportet loqui in rebus salutem nostram concernentibus. Figendi tandem aliquando sunt unanimi consensu *termini*, quibus utimur, saltem *technici*. Haud adeò difficilis hæc res est. Objici quidem posset: quot essent Auctores, tot dicendi genera, esse & tot sensus, quot capita. Si obstipa velint, qui ita desperarent, concedo, si erecta & recte sentientia, nego. Nemo ex æquis rerum æstimatoribus obiter postulabit, ut secum uno consentiant omnes alii. Substratâ vero postulati ratione sufficienti, quis eorum alteri amplius denegabit consensum, quis non perlubenter in hunc se patietur trahi. Hac mentis æquitate nil quicquam mihi soli cupio, neque in hac, neque alia simili in causa dissensui obnoxia. Rationes ejus, quod agitur & qua possumus sollicitudine, & ab omni partium studio nosquàm alienissimos, semper & ubique rimari & explorare exploratasque quavis subnatâ occasione decenter communicare, officii est. Ita vero undecunque experimus meliora, ad ista, repudiatis nostris, sponte & ut ajunt, ambabus amplexanda promptissimi. Hæc igitur quamdiu non fuerint surrogata nobis, ab aliis nos nostris pertinaciter stare, quis vitio vertet?

§. 87. *Polyæmia flatulenta* (§. 80.) dicitur à *flatulentia*. Illam ab hac centenis vicibus plus concurrere, quam cum aliis morbis Practici compertum habeat.

beat. Jam necessaria est hujus *polyamia* ab alia discriminis observatio. *Flatulentia* vero nullibi, quam inter dictos (§. 79.) morbos commodum invenit locum. Nulla pars, nullus humor corporis animalis aere destitutus est, teste antlia pneumatica. Sine hoc quoque fluido nullum in vita subsisteret animale corpus. Quamprimum vero abundat sui que juris fit fluidum hoc microcosmicum sub adversis ejus turbinibus sanitate periclitatur machina vitalis. *Flatulentia* vero alia *instabilis* est, alia *instabilis*, ut *tympanitica* & *emphysematica*. Cujuscunque cum *polyamia* consensus multifariam hujus mutat conditionem.

§. 88. *Polyamiam mutilatorum* (§. 80.) propterea silentiò hic præterire nolui quoniam ad istam plerumque parum aut plane non attendunt; manuum, pedum, vel per necessarias artificiales resectiones, quas amputationes dicimus, vel aliis modis factam jacturam maxime nulla succedenti majori hæmorrhagia, mox excipit justo copiosior sanguinis in reliquo corpore accumulatio. Non enim solum ob defectum multorum majorum minorumque vasorum, sanguini excipiendo alias dicatorum, sed & ob defectum reliquæ fabricæ, quæ ex eodem fonte suam olim hauriebat nutriendum liquidum, major in reliqui corporis vasis reliquitur cruoris copia, quam quæ ab istis sine molestia capi aut ex istis nutritioni impendi potest. Quantumvis vero etiam ejusmodi jacturam ut plurimum simul insigniores excipiant sanguinis profusiones ob organorum ad id dispositionem, tamen solita aliàs mox iterum ingeneratur copia, jam vero justo largior. Ex quo intelligitur *vena sectionis* in *mutilitatis* necessitas. Neque sufficere existimandum est, eam unâ alterâve vice & in primis post *amputationes* temporibus eam instituisse, sed & succedente aliquo temporis tractu illam repetitis vicibus celebrare oportebit, ni aliis modis, pariori nempe diætâ, vel motu corporis, vel morbo, huic ad *polyamiam* proclivitati præcautum fuerit.

§. 88. b) *Polyamia mutilatorum* (§. 88. a.) est *species polyamia cum defectu vasorum conjuncta*. Quare huc etiam referri debent aliunde oriundi *defectus vasorum*. V. g. eorum *præternaturalis angustia* vel *morbosus coalitus*. Observantur enim, licet rarius, *subjecta*, quibus *vasa* sunt præter naturæ consuetudinem *exilia*. Frequentiores autem sunt *vasorum morbosa Oblitterationes*, maxime in systemate venæ portarum. Hi tamen defectus non confundendi sunt cum eo, quod utrinque naturaliter aliquando accidit. Etenim sæpius sine morbo modò ampliora, modò valde exigua sunt vasa. In *senibus* quoque naturæ instituto sensim sensimque cœunt atque oblitterantur vasa. *Senectus* enim, qua talis, non est morbus, ut vulgò statuitur. Quæ *polyamia* diversa ratio novam ejus suppeditat varietatem, æque in iis, qui à nativitate vasa habent valde exigua, ac in *senibus*, quorum vasa sensim coalescunt, in *praxi medica* probe observandam. Sed hæ *polyamia species* ex parte huc non spectant, ubi loquimur de *polyamia species* ab illius cum aliis morbis implexu determinandis. Aliter res se habet cum *varicosa*, *anevismatica* &c.

§. 89. Inter *materia morbos* præter *quantitatis morbos*, *qualitatis* quoque *morbi* cum *polyamia* possunt complicari (§. 78 — 79.). Horum præcipui hîc nominandi (§. 59.) in fluidis sunt: *orgasmus*, *spissitudo*, *cacochymia*, quæ est vel *icterica*, vel *scorbutica*, vel *venerea*, vel *alia*; in solidis: *spasmus*, *atoniam*, *mala conformatio*, alii *qualitatis morbi* in solidis. Inde dicuntur determinanturque *polya-*

polyamia a) *orgastica*; b) *spissa*; c) *cacochymica*, cujus species sunt: *icterica*, *scorbutica*, *venerea* &c. f) *spasmodica*; g) *debilitatorum*; h) *malè conformatorum*. Definitiones singularum harum specierum perquam faciles sunt. Positâ enim *polyamia*, generis locô, & singulos addendo concurrentes dictos morbos locô differentiæ specificæ, omnes erunt in promptu.

§. 90. Sanguis abundans vasa per se jam damnosè expandit, una expansus turgescens, ista eo magis & ad rupturam usque distendit & longe graviora infert damna. Spissatum corruptumque non sine magno sanitatis dispendio abundare, tristes dudum docuerunt eventus. Quàm dolosa dolorisque pariter ac periculi plena sit plenitudo sanguis apud eos, qui spasmis laborant, *arthritici* &, qui inter istos, ob honores quoad mores & ob mores quod dolores merito plerumque primatum tenent, *podagrici* satis superque experiuntur. *Spasmis* in angustius coactus cruor exitum quærit, non inveniens stagnat, stagnans corrumpitur, corruptus vellicat, rodit sensiles partes, in articulis maxime. *Laxata* contra partes flumen hoc non coërcent, in itinere suo, ut decet, non dirigunt. Quod itaque abundat, exundat, quod exundat, multifariam pessundat œconomiam animale. In *malè conformatis*, *gibbosis*, *sanguinem*, abundantem ob illius eo difficiliorem itum reditumque per thoracis mæandros, *phthisi pulmonali*, *cordis polypis*, *hæmoptysi*, aliisque malis præbere fomitem, clinicæ testantur observationes. Scitu adeo necessaria sunt hæc *polyamiæ* discrimina (§. 89.).

§. 91. *Orgasum*, *spasum* & *atoniam* morbos esse constat omnibus, cujus vero sint classis, non æque. Alii enim alia ipsis assignant loca. Vulgo autem *motuum morbis* accenseri videntur, *orgasmus* maxime. Hinc etiam *polyamiam orgasticam* vulgo non distinguunt à *polyamia commota*, quæ tamen ab ista multum discrepat, id quod ex mox demonstrandis elucescet. Ita vero & dicti & alii, & materiæ motuumque morbi insigniter invicem confunduntur.

§. 92. Ad *materiæ morbos* à nobis istos (§. 91.) referri, haud obscurè indicant, quæ diximus (§. 89.). Rectè istos huc referri, ita demonstratur. *Tonus* est ipsa elasticorum solidorum tensio, seu extensio, *solidorum*, repeto, in *fluida* enim non cadit *tonus*, *elasticorum*, addo, extenduntur enim quoque *solida* non *elastica*, quam extensionem non dicimus *tonum*. Elasticorum *tensionem*, dico *tonum*, non *elasticitatem*. Primò namque his competens *elasticitas*, *tensilitas*, seu *extensilitas* rectius dicenda, sane differt ab ipsa eorum tensione. Deinde *elasticitas* non in sola *solida*, in *fluida* cadit quoque. *Tonus* itaque non *motum*, sed alium in solidis statum, indicat, *tensionem* nempe, non *motum*, quo tenduntur *solida elastica*. Ex quo perspicuum est discrimen inter *tonum* & *motum tonicum*, ad quod vulgo non attendunt, qui promiscuè loqui assolent de *tono* & *motu tonico*. Quasi vero parum referret, res suas adeo indiscretim inter nos agere. *Tonus*, pergo, est: vel *animalis*, vel *alius*. Uterque: vel *naturalis* vel *praternaturalis*. Hic porro: vel *praternaturaliter auctus*, vel *praternaturaliter imminutus*, seu *relaxatus*. *Relaxatus* enim generatim dictus potest esse quoque *naturalis*. Vnde *relaxatio* rectè dividitur in *naturalem* & *praternaturalem*. Prioris nominis *tonus* est *tonus* ultra *toni* huic istive subjecto *naturalis* gradum auctus, *posterior* infra eundem imminutus, sive uterque *animalis* fuerit, aliusve. Hac cogitationum

analyfi pervenimus ad genuinas *spasmi* & *atonie* notiones, quas aliàs adeo vagè & ambigue plerumque pronuntiant. *Spasmus* itaque est tonus animalis ultra naturalem auctus. *Atonia* vero à relaxatione, ut genus à specie, distincta, est tonus infra naturalem imminutus. *Spasmus* igitur partium corporis animalis solidarum, quæ omnes suo gaudent elatere, majorem, *atonia* vero minorem, involvunt tensionem, quam quæ ipsis alias ad naturæ suæ regulas est concessa.

§. 93. Tam plana & jucunda est vera cogitationum nostrarum *analysis*, in hac & in aliis quoque nondum debite extricatis doctrinis ultra prosequenda, nisi quidem meditationum *analyticarum* plane impatientes esse velimus, aut, quam patienter meditari, ubique nos præcipientes dare, malimus, eorum more, qui, quam *intelligentia* & *judicii* severitati obedire, durius hoc esse sentientes, malunt sui non subacti ac lubricis speculationibus circumstrepiti ingenii illecebris indeque sobolescentium vagabundæ dictionis circumlocutionum lenociniis luxuriosius indulgere.

§. 94. Ita pariter (§. 91—93.) *orgasmus* nequaquam referendus est ad *motuum morbos*, licet ejusmodi de isto foveant conceptum, ubi de isto faciunt verba. In *fluida* æque ac in *solida* cadit *elasticitas*. *Elastici*, *elasticitatis*, *elateris* notiones, omnino distinctas, brevitatis causa hic suppono, utpote parum dubias. Ab *elatere* fluidorum pendet eorum *extensibilitas*, seu extensionis possibilitas, & ipsa *extensio*, seu *expansio*. Hæc *technicò* dicendi genere nuncupatur *orgasmus*, qui revera nil aliud est, quam fluidorum expansio. Ad *analogiam* in modo traditæ de *tono* doctrinæ sine difficultate eruuntur, quæ de *orgasmo* generatim dici possunt, & *dogmaticè*, & *polemicè*. *Orgasmus* enim alius est *naturalis*, alius *praternaturalis*, licet vulgò omnem pro morbo habeant. Saltem nullus alius conveniens suppetit *terminus*, quo *naturalis* fluidorum, speciatim humorum & specialius fluidorum corporis animalis, expansio hætenus esset designata, aut designari deberet. *Naturalis* fluidorum corporis alicujus animalis *orgasmus* ad *Physiologiam*, eorundem *praternaturalis* ad *Pathologiam* pertinet ideoque in hac expressius nec ita obiter de *orgasmo* loquendum est, ut ibi distinctim pariter de *naturali*.

§. 95. Porro (§. 94.) *orgasmus* æque ac *tonus* est: vel *animalis*, vel *alius*, uterque: vel *naturalis*, vel *praternaturalis*, vel supra naturalem auctus, vel infra eundem imminutus. Penultimus forte rectè dici posset turgor, seu *orgasmus turgescent*, postremus vero lentor, seu *orgasmus lentescens*. Vtroque enim modò peccant omnino corporis animalis fluida. Quam indagatu necessaria sit posterioris vitii, de quo plerumque plane tacent, ratio pathologica, inter *Pathologos* vulgo non adveritur. Ceterum ex his satis perspicuum est, *orgasmm* neutiquam *motuum morbis* accensendum esse, ut plerumque fieri affolet. Differt enim *orgasmus* & *motus orgasticus*, ut *tonus* & *motus tonicus*. Quemadmodum igitur *orgasmm* cum motu, quo is producitur, ita quoque *polyamiam orgasticam* cum *polyamia commota* confundere, dedecet (§. 91, 92.).

§. 96. Erunt forte nonnulli, qui, quod haud frustra hic suspicari est, fluctuante ad hæc (§. 61—94.) subsistunt animò, ambigentes de veritate & utilitate præmissarum *divisionum*. Inusitata hæc ipsis videbitur doctrina. Nimiam, cogitabunt, hanc esse prolixitatem. Ita cogitantes inquierit: quod si usque eo
fese

sefe diffundunt pathologicae indagines in omni cujusvis morbi doctrina, quorumvis aliorum ubique coincidet consideratio atque hōc modō justō operosiores forent nostrae doctrinae. Ad singulas, eodem, quo propositae sunt, dubitationes, ordine haece regeo. Veritatem dictarum *polyamiae specierum* demonstravi (§. 55, 56.). *Utilitatem* ejusmodi *divisionum* docent ista (§. 35.). Docebunt ultra adplicationes in reliqua de hoc morbo doctrina, tam *theoretica*, quam *practica* aequae ac in ipsa *praxi*. Utrobique enim pro *morborum complicatorum varietatibus* variant, quae circa quemlibet nobis oblatum morbum ferre debemus judicia. Inusitatus quid fieri, modō rectē id fiat, culpā vacat. Nostros ad aliorum compositos esse *mores*, decet quandoquidem, non semper. Nimiam hac in re prolixitatem temperant, quae dixi (§. 59.). Nexum morbi cujusvis cum quibusvis aliis, quotquot eorum fuerint, tam in *theoreticis*, quam in *practicis*, Medicorum doctrinis, vel explicitē, vel saltem implicitē, cognoscendum esse, res ipsa loquitur & omnia salutaris artis nostrae urgent principia. Ita vero profecto nunquam justō operosiores esse poterimus. Utinam essent quidam in hoc operosiores, nec justō oscitantiores!

§. 97. Ipsimet forsan, quibus praemissa *analysis* fere fuisset submolesta, minimū ambigua (§. 96.), eadem nobiscum ipsō statuunt factō. Eos volo, amplius ambigentes, qui nihilominus, licet parcius, ipsi de iisdem *polyamiae* varietatibus loquuntur. Quod si igitur *species* istas binas, tresve cum dimidia, easdemque non exquisitē satis ubique receptas, admittunt, cur non fas esset, admittere reliquas, equidem non perspicio. Qui v. g. *polyamiam commotam*, *puram*, *impuram* &c. speciatim discernunt à *polyamia* in genere, nonne iidem eo ipso fatentur, ejusdem generis *species* eodem jure esse discernendas. *Commotam* dicunt, quae cum justō concitatori sanguinis motu, *impuram* seu *cacochymicam* vero, quae cum humorum dyscrasia complicata est. Ibi igitur sanguinis motum *praternaturalem*, hic humorum *crasin morbosam*, ideoque utrinque alium morbum complicatum certissime pro fundamento habere debent, quod substerniposset dictis varietatibus determinandis. Eodem igitur fundamentō nituntur *polyamia* varietates plures aliae. *Polyamiam* ob concurrentem motum sanguinis morbosum dicunt *commotam*. Sanguinis vero motus utroque peccare potest, & directione, & celeritate, & quoad celeritatem duplici iterum modo (§. 61.). Quo itaque jure respectu motus sanguinis *polyamia* dicitur *commota*, eodem huc refertur *devia* & *lenta*. Quam vero ab ea, quae vulgo dicitur *quieta*, distinctam esse, infra ostendam.

§. 98. Idem (§. 97.) statuendum de *polyamia* diversitate, quam accipit ab aliis complicatis motuum morbis. Quod ad *polyamiam cacochymicam*, quam plerique auctores admittunt, illa iterum à sua cum alio concurrente statu morbofo complicatione denominatur & determinatur. *Cacochymia* vero varia est v. g. *scabiosa*, *icterica*, *scorbutica*, *venerea* &c. Nonne igitur inde denuo totidem oriuntur *polyamia species*. Nonne denique ex iisdem hactenus indicatis rationibus perspicuum est, praemissam *polyamia divisionem* ne ab aliorum quidem cogitatis plane abluere & ipso omnium confirmari consensu, quo ubique loquuntur de *polyamia commota* & *cacochymica*.

§. 99. Quid plura? indignatiunculā ad ista (§. 96—98.) me inquietari sentio.

10. Liberior enim rem dicere, quid vetat? Lacunas *pathologicas* quis oculatio-
rum Pathologorum non videt, quis probatæ notæ Practicorum eas explorare non
studebit, aut ab aliis expleri, non exoptabit. Eas fori nostri doctrinas, quæ
Nosologia coercentur limitibus, præ aliis incultas jacere, experientia loquitur.
Ne enim nomine quidem satis cognita esse videtur *Nosologia*, prima & præci-
pua Pathologiæ nostræ pars. *Nominatō* & obiter sæpe determinatō, de quo tra-
ctaturi sunt, morbo vix unam alteramve ejus indicant varietatem, indeque
mox progrediuntur ad recensitionem *causarum*, *symptomatum*, *signorumque dia-*
gnosticorum atque *prognosticorum*, quæ tamen omnia debite explicari haud pos-
sunt, ni ubique respiciatur diversa morbi indoles, pro cujus varietate ista omni-
no insigniter variant. Maxime ea præteriri observatur, quam quilibet ha-
bet à suo cum aliis implexu. Si quando autem hæc ipsis in mentem venit di-
versitas, illos objectum suis meditationibus morbum vix videas dividere in *sim-*
plicem & *complicatum*, quasi vero non expediret, præcipuas saltem inde depen-
dentes illius varietates paululum distinctius dignoscere, cum id tamen, tam in
reliqua de isto *doctrina*, quam in ipsa *solidiori praxi*, maximum trahat mo-
mentum (§. 48 — 49.).

§. 100. Sed hæc (§. 99.) faceffant. Progredior ad alia. Præter commemo-
ratas (§. 62, 77, 80, 89.) *polyamia* varietates, quas ipsi inferunt alii, quibus-
cum complicatur, morbi (§. 50, 54.), supersunt aliæ ab ipsius *ambitu*, *causis*,
symptomatibus, *diagnosi*, *prognosi*, *subjectis*, quoad *sexum*, *ætatem*, *temperamen-*
tum vita genus, ab ejusdem *sede*, *invasione*, & *duratione*, petendæ (§. 56.),
& pro fine (§. 57.), indicandæ.

§. 101. Quod *polyamia* ambitum (§. 100.) attinet, illa aut per universum se-
se diffundit corpus, aut incertis tantum occurrit illius partibus. Ob hanc illius
varietatem, recte dividitur: a) in *universalem* & b) *particularem*, quarum illa
ea est, quæ in universo corpore, hæc vero, quæ in certis tantum illius parti-
bus existit.

§. 102. *Particularis polyamia* (§. 101.) existentiam demonstrant *astus vola-*
tici, *terrores*, sub quibus cruore ad interiora abundantius redundante, lypo-
thymias, cordis palpitationes, pectorisque angustias passi, exalescunt, *ira*, qua
eodem ab interioribus ad exteriora copiosius pro- & expulso excandescunt,
pathemata hamorrhoidalia, si non ipsæ *hamorrhoides fluentes*, ubi largius in ve-
na portarum, porta tot malorum, largius quam alibi coacervatur, *inflamma-*
tiones particulares, abundantiore *sanguinis affluxu* ad partes sensibiles afflictas,
aneurismata, *varices*, præternaturales *congestionem* sanguinis ad genitalia mulie-
bria, ad mammas post partum, unde febres lacteæ. Stabilitâ lege ad partes
uterinas major, quam ad alias, aggeritur sanguinis copia. *Naturalis* hæc est,
si statis menstruis temporibus illa iterum imminuitur. *Morboſa* vero & mul-
tis modis molesta mox evadit, quamprimum opportuna hæc cessat evacuatio,
nec sanguis hic aggestus graviditate interveniente nutritioni foetus impendi-
tur. Partu excluso uterus collabitur, vasa ejus sanguine turgida compri-
muntur, sanguis ex istis ad mammas abunde redundat ob nexum uteri
cum mammis ex anatomia cognitum. *Naturalis* igitur *particularis*
hæc est *sanguinis ad mammas conservatio*, quamdiu ista non justo abun-
dantior

stantior accedit. Tum enim eo ipso adest *polyamia particularis* mammis *lactantium* sæpe satis funesta.

103. *Universalis* vero *polyamiæ* (§. 101.) existentiam nemo amplius in dubium vocat, si discefferis ab iis, qui omnem negant sanguinis abundantiam, (§. 6, 22.) quorum error supra (§. 23 — 27.) jam remotus est. Quinimo *polyamiam* non plane negantes *universalem* sanguinis exuperantiam usque indubiam habent, ut circa hanc fere solam operosius occupati esse & præ hujus frequentia *particularem* vix videre videantur. Ne enim quidem apud eos ipsos, qui vel nimii sunt in *plethora* æstimatione deprehendas hanc illius *divisionem* in *universalem* & *particularem*, cum tamen circa alios morbos sæpe sæpius eandem observent varietatem. Verùm, quò alibi, eò hic, jure idem ob oculos habendum est doctrinæ momentum, ob multiplicium *polyamiarum particularium* certissimam *existentiam* (§. 102), ob *distinctionis* earum denique *utilitatem* & *necessitatem*; quanti enim, quæso, momenti est v. g. *particulares* illas, de quibus infra, *polyamias* à congestionibus sanguinis juxta certa ætatum intervalla ad certa tantùm loca determinatis dependentes in *praxi medica* probe dignoscere.

§. 104. Insignis porro (§. 101.) *polyamia* *varietas* occurrit *respectu causarum* ipsius, nunc consideranda (§. 100.). Hæ, vel iterum sunt *morbi*, vel *alia*. *Causas* vero morborum *morbosas* & *non morbosas* ubique discernendas esse & sub diversa hac relatione diversos esse morbos, ab istis inductos, dubiò caret. Hac igitur præsentis classis varietate fundatur: divisio a) in *idiopathicam* & b) *symptomaticam*. *Idiopathica* vero ea est, quæ idiopathice, *symptomatica*, quæ symptomatice producitur.

§. 105. Duplex ad hæc (§. 104.) quibusdam forte subnasctur objectio, una circa dictas *polyamia idiopathica* & *symptomatica definitiones*, altera circa posterioris existentiam. De posterioris nempe veritate posset dubitari, & in utraque idem per idem explicari videri. Vtrique ergo dubitationi satis faciendum est.

§. 106. Quod ad dubium (§. 105.) circa datas (§. 104.) *definitiones*: illæ involvunt morbi *idiopathici* & *symptomatici notiones*, horum definitionibus jam contentas ideoque in *polyamia idiopathica* & *symptomatica* non iterum explicitè repetendas. Quum vero ejusmodi implicitas notiones supponere non licet & istas, utpote plerumque ambiguas, aliunde citare non possim, illas hic addere oportebit.

§. 107. Mirificè fluctuant allucinanturque haud raro Pathologi in *idiopathici* huicque oppositi morbi, quem *symptomaticum* dicimus, determinandis notionibus. Inde saltim plerique plures multo, quam qui reapse occurrunt, *idiopathicos* constituunt morbos & præterea modò *symptomaticum* dicunt *idiopathicum*, modò hunc appellant *symptomaticum*; modo *idiopathicum* dividunt in *idiopathicum* & *symptomaticum*; eadem *contradictionis* turpitudine, iterum dispescunt in *symptomaticum* & *idiopathicum*, seu quod idem est, in non *symptomaticum* & *idiopathicum*; modò *idiopathicum* cum *simplici*; modò eundem cum *primario* atque ideo contra *symptomaticum* modò cum *composito*, modò cum *complicato* (§. 50.), modò cum *secundario*, *hereditario*, modò cum contagioso egregiè confundunt & quæ sunt aliæ aberrationes, quas, si vacaret & ope-

re pretium foret singulatim & nominatenus cum suis allegare possem auctoribus. Mittamus vero ejusmodi controversiosa, & leviora, & invidiosa, & ad substratas denique terminorum genuinas notiones facile componenda.

§. 108. Sin omnes commemoratas (§. 51, 107.) aliasque tricas erraticas evitare volumus, adæquatè determinandæ sunt dictæ morborum *species*. Hòc vero penficulatiùs consideratò, facile erit intelligere, morbum *idiopathicum* dicendum esse morbum, quatenus non iterum ab alio sui subjecti morbo dependet, seu: quatenus aliam, quam iterum *morbosam*, ipsi, cui inest subjecto, inhærentem, agnoscit causam. Inde palàm est, morbum *symptomaticum* dici debere morbum, quatenus ab alio iterum dependet sui subjecti morbo, & *idiopathicum*, quatenus nullum alium sui subjecti morbum pro sua agnoscit causa. Nolo hic ostendere communicatorum conceptuum prærogativas, utpote in *doctrina* & *praxi* sub eorum adplicatione sponte obvias. Hoc unicum addo. Plerumque per morbum *symptomaticum* obiter innunt morbum ab alio oriundum. Ita vero non debitè distinguitur *contagiosus*. Hic enim pariter est ab alio morbo, nec ideo tamen ab illo vocatur *symptomaticus*. Ex his itaque luculenter constat, quo sensu dicantur *polyamia idiopathica* & *symptomatica*.

§. 109. Alterum dubium hic removendum (§. 108.) illud est, quod moveri posset de *polyamia symptomatica* (§. 104.) existentia. Hujus autem veritatem multiplex evincit experientia. Docent eam maxime *polyamia particales* (§. 102.) tantùm non semper ab aliis dependentes morbis & propterea (§. 108.) omnino *symptomatica* dicendæ. Ab omnibus v. g. dolorum morbis ad loca adfecta provocari observamus majorem sanguinis affluxum; a vasis debilitatis, laxis, oriuntur varices, anevrismata; à vasis obstructis, hæmorrhagiis impeditis, suppressis, frequentissimæ sunt *polyaemiae particales*. *Polyamia symptomatica universalis* rariùs quidem existit, occurrit tamen nonnunquam. Dictæ posteriores causæ v. g. non solum *particularem* sed & *universalem* producere possunt sanguinis exundantiam. Ita porro *polyamiam* morbosam, quam voracitas, à fame præternaturali, v. g. bulimo, excitat, producere potest; ea, quæ excipit amputationes, & *universalis* est, & *symptomatica*.

§. 110. Amplioris ambitus est hæc *polyamia divisio* à causis ipsis desumpta (§. 104.). Vtrumque enim illius membrum multas alias inferiores sub se comprehendit varietates. *Polyamia* nempe *symptomatica* denuo totidem sub se complectitur *species*, quot sunt morbi alii, à quibus ista potest produci. Sed hæc diversitates præterire licet partim ob dictam (§. 57.) rationem, partim ideo, quia coincidunt cum illis, quæ nituntur fundamentò à sua cum aliis complicatione petitò (§. 54.). Præterea eadem ex modo dictis (§. 109.) maximâ parte intelliguntur. Quod ad *idiopathicam*, hæc pariter varia est, pro varietate reliquarum causarum quæ non iterum sunt morbi (§. 105.). Alia nempe est *edacitatis*, alia *bibacitatis*, quarum utraque ultrà variat pro varietate esculentorum & potulentorum. Alius sortis *polyamiam* profecto ingenerat diæta sicca, aliam humectans, & utrinque aliam efficiunt acida, aliam dulcis, salsa, acris, aromatica, aliam spiritulosa, aliam alia. In harum vero & similium diversitatum specialissimas disquisitiones descendere, nimis prolixum foret. Sufficit momenta causæ attingere in ejusmodi *doctrinis pathologicis*, quoniam reliqua

qua, ubi vacat, aut in praxi necesse est, facile suppleantur (§. .). Ceterum quod hic silentiò plane præterire nequeo, certum compertumque est, voraces, præ potatoribus & inter hos, præ vini potatoribus, aliis sulphureis potulentis v. g. potu coffeæ, succolatæ &c. sese ingurgitantes, sæpe longe majores pro meritis polyamiae luere pœnas.

§. 111. Polyamia quoque est diversitas ob ipsa illius symptomata (§. 100.). Hæc qualescunque dicuntur morbi complicati ab ipsa, vel mediata vel immediata producti (§. 108.). Symptomata cujusvis morbi sunt: vel constantia, vel non constantia, illa, quæ semper, hæc, quæ non semper, cum ista conjuncta sunt, ideoque modò adesse, modò abesse possunt. Ita nimia vasorum repletio, inde dependens eorum ultra gradum naturalem aucta tensio, justò major massæ auctæ propellendæ renixus, sunt constantia polyamiae symptomata. Ejusmodi vero symptomata, neque hujus, neque alius, morbi variant speciem. Varia quidem hæc ipsa esse possunt symptomata respectu quantitatis suæ. Num vero quantitas variat speciem, exercitii gratia publicæ in hanc dissertationem instituendæ disceptationi hic relinquam. Respectu saltem minus constantium symptomatum hunc & quemlibet alium morbum speciatim variæ esse indolis, plane indubium est.

§. 112. Præterire autem hic licet specialiore hanc (§. 111.) polyamia disquisitionem, partim brevitatis ergo (§. 57.) partim, quia symptomata, à quibus hæc dependet varietas, in reliquâ demum hujus morbi pathologiâ evolvuntur (§. 11, 12.) partim quoniam hujus classis diversitates cum iis, quæ à morbis complicatis generatim petitæ sunt (§. 60.), ex parte coincidunt, saltim inde facile intelliguntur & suppleri possunt. Modo non existimemus, idcirco plane exspirare hanc polyamia specialem diversitatem & hoc nomine perinde esse, siue ista aliusve morbus cum alio hoc istove sibi symptomatico, siue aliunde oriundo complicitetur. Namque v. gr. polyamia lenta, commota, spissa, cacochymica, aliter se habent, ubi segnities, commotio, spissitudo, corruptio sanguinis ab ipsa ejus exundantia prognatæ sunt, quam ubi iidem complicati morbi aliam agnoscunt originem & v. g. ab hausto veneno, à vita otiosa, à nimis corporis exercitiis &c. inducuntur.

§. 113. Varia quoque est polyamia respectu tam suorum, quibus se manifestat signorum, quam suæ plus minusve periculosæ constitutionis. Duplici hòc fundamentò nituntur binæ divisiones polyamiae: a) in tectam & manifestam; b) in lethalem & non lethalem atque hujus in plus minus periculosam. Haud superflua nec inutilia censenda ejusmodi discrimina. Pro majoribus minoribusve quorumvis morborum periculis variant omnino nostræ de iis sollicitudines, ad hæc dirigendæ. Ad ægrotorum insuper desideria plerumque vates agere jubemur, præfagiendo damna ipsis imminentia. Eadem urget monita hodiernum adeo frequens & ægrotorum & medentium inconsiderantia, qua multo, quam par est, negligentius curant & nimis leviter suas habent polyæmias ipsisque pedissequa damna. Sæpe sapius lethiferas istas esse posse rarius ipsis in mentem venit, saltim vel justo parciolem vel plane nullam hujus lethalitatis mentionem injiciunt Pathologi. Hanc incuriam plus satis redarguunt vel solæ istæ inter nos hodiernum adeoque frequentes puerperarum strages, quas certe plerumque edunt earum per difficiliorem partum maxime exagitata & vulgo negligentius tractata

tractatæ polyæmiæ, apud morigeras tam facile præcavendæ & minimum facilius removendæ, quam inde enatæ, quibus succumbunt, puerperæ. Taceo alias lethales polyæmias v. g. sub febribus ab initio præsertim leviter habitas, & postmodum ex improvise celerioris putredinis, convulsionum, phrenitidis aliorumque malorum perque ista mortis causas effectrices tristissimas.

§. 114. Et hæc (§. 113.) ipsa oscitantia eo magis inculcat monitum de observando *polyæmia occultioris à manifesta* discrimine. *Incipiens* & in sua natiuitate facilius præfocandum hoc malum raro observatur. Jam *enatum* nec notabilioribus damnis stipatum & tectè, sed sæpe eo magis nocens, adhuc dum negligitur. Quin imo vel gravioribus, sat multis & valde evidentibus, suis symptomatibus sese manifestans ab iis nondum agnoscitur, quos inter moris est quascunque potius alias morborum allegare causas, quam foecundissimam hanc suæ sobolis matrem agnoscere. *Multos* defraudat parcior diætæ. Sed *parcè sæpe vivitur, nec tamen temperatè*. Multi, qui vix semel de die comedunt & prandio acquiescunt nec cœnant, aut repetitâ etiam vice deminutas amant epulas, satis erronee sæpe à *polyæmia* immunes esse censentur, quando nempe pransitant non prandent & utut parciori, largius tamen nutriente, utuntur diætâ & vitâ insuper gaudent otiosâ, sub quâ illa, vel parcissima, est nimia. Hæc enim universalis est à CREATORE omnibus animantibus lex scripta, ut, qui otiosè degunt, miserè degant & male, vel optime & parcissime victitantes. Neque unquam hoc fallit paradoxon: Qui per diem epulantur semel, quam qui novies, ut de inferioris sortis Suecis perhibent, & qui pauca, quam qui multa, multo plura sæpe ingerunt sicque ex semipleno ventriculo plus quam ad gulam usque repleti infarctique in succum & sanguinem convertunt mox abundaturum. *Alios* non plane otiosum & quodammodo mobile decipit vitæ genus. Sedili suo quidem non semper inhærent, obambulant nonnunquam, subinde equitant, interdum curru vehuntur, quandoque etiam alias operulas suscipiunt. Verùm enim vero obambulando vix pedes movent, equis currisque suis modestè vecti vix concuti se patiuntur, operulæ eorum minùs operosæ sunt & cunctabundi labores non laboriosi atque in fugam vacui tantùm instituti. Nulla igitur proportio est inter ingesta atque ejusmodi, vel activos, vel passivos, corporis motus est proinde nihilominus semper plus ingerunt, digeruntque, quam egerunt. *Aliis* fallax illa imponit spes, quam de venæsectionibus foveant, quibus his, ter, quaterve quotannis repetitis sanguinis abundantis copiam sufficienter detrahi putant, non cogitantes aut perspicere nescientes, brevi tempore sub lautiori diætâ celerius recuperari amissum sanguinem & paucarum dierum intervallo majorem ejus denuo ingenerari copiam, quam quæ fuit detracta. *Alii* ad aspectum corporis alicujus macilentioris ita cæcutiunt, ut nullam in isto videre possint & admittere sanguinis exundantiam, quum tamen graciles & macilenti præobesis plerumque sint sanguinolenti. *Aliis* senium fucum facit, ut neque aliis credere, neque ipsimet possint intelligere, quâ fiat, ut senes junioribus haud raro sint sanguinolentiores. *Aliis* quoque modis occultata est polyæmiæ existentia, ex hac ipsa ratione operosius manifestanda.

§. 115. Quoad invasionem suam (§. 104.) *polyæmia* alia pededentim & successive accedit, alia celerius breviori temporis intervallò innascitur. Vnde haud

absre est, illam dividere : a) in *retardatam* & b) *acceleratam*, quatenus illa tardius, hac vero celerius ingeneratur. Dignam observatu esse hanc differentiam, & ratio, & experientia, docent. Vtriusque testimoniò convincimur, omnes celeriores corporis animalis mutationes, in se aliàs naturales & bonas, non bene tamen sed pessime sapissime cedere & facillime fieri quam maxime funestas. Tanto magis igitur damnosum erit, si natura animalis præcipiti mutatione jam in se morboſa in pejus ruit. Moderata hic tantum durat & minori saltem tolerantur periculò vel ipsa lentius ingruentia mala. Ipsi *polyamia* laborantes exemplò suo id probant, inter quos eos illam innocentius ferre observamus, qui successivè huic assuescunt oneri ferendo, quam eos, qui *acceleratâ* obruuntur *polyamiâ*.

§. 116. Ex quo (§. 115.) unà elucescit non inutilem quoque esse *polyamia* divisionem : a) in *recentem*, seu *insuetam* & b) *consuetam*, seu *inveteratam*, quarum illa ea est, ad quam ferendam, utpote recens ingeneratam, nondum disposita est corporis fabrica, hac vero ea, ad quam ferendam tractu temporis corpus animale habitum velut contraxit, unde *habitualis* quoque posset dici. Eam sane ab initio longe gravius affligere nondum aduetos, quam illi jamjam aduetos oculatiores non fugit observatores clinicos. Neque ideo obscura est ratio, cur honoratiores, literati, *polyamia* molestias minùs sentiant quam populares. Illi enim lautiori & desidiosæ vitæ suæ consuescunt unà *polyamia* feliciùs ferendæ. Ex quo equidem medicam demandatam habui spartam, haud raro oblata mihi fuerunt inferioris sortis hominum exempla, qui vulgaribus olim assuefacti laboribus nec de pane lucrando amplius solliciti honoratiorum senumque sedilibus sese addicebant, ante vitæ suæ finem, ut agebant, quietem capturi, quæ vero mox acerbiores ita contractæ *polyamia* pœnas luere debebant, & ni melioribus obtemperassent consiliis, quietis certe, non vero ejus, quam quærebant, sed æternæ suæ omni expectatione celerius participes facti fuissent.

§. 117. Restant *polyamia* varietates à *subjectorum* suorum varietate dependentes. *Subjectum inhaesionis* à *subjecto*, vel *latius*, vel *logice*, dicto, distinctum, iterum vel *latius* vel *strictius*, sumunt. Prior significatus convenientior & usitator insuper est, præsertim inter nostri fori Pathologos. Hi enim, quando de *subjectis morborum* loquuntur, per ista intelligunt generatim *individua*, quibus aliquis inest morbus, licet illa non tota, sed has istasve illorum tantum partes occupaverit. Latiori igitur hòc sensu *subjectum inhaesionis* vocatur ens, quatenus ipsi aliquid inhæret. *Subjectum* igitur *morbi* est *subjectum inhaesionis morbi* & propterea *subjectum inhaesionis*, quatenus ipsi inest morbus, sive illud *simplex* fuerit, sive *compositum*.

§. 118. Enti vero (§. 117.), tam *simplici*, quam *composito*, aliquid inest, sive illud præcisè huic istive illius statui insit, sive quoad reliquum illius statum unà inesse consideretur. Inde *subjectum inhaesionis* legitimè dividitur : a) in *remotum* & b) *proximum*. Illud est *subjectum inhaesionis*, cui aliquid non præcisè & immediate inest. Is igitur entis status, cui præcisè non inest, quod enti tamen inest, est *subjectum inhaesionis remotum*. *Proximum* contra *inhaesionis subjectum* est *subjectum inhaesionis*, cui præcisè & immediate aliquid inest. Perinde itaque est, sive aliquid ita insit certo tantum entis statui, sive omni illius statui

ideoque toti enti. Ita universum corpus est *subjectum proximum polyamia universalis* non minus ac v. g. pectus *polyamia pectoralis*. Hujus vero *subjectum remotum* constituunt reliquæ ejusdem individui partes.

§. 119. De horum (§. 118.) conceptuum debita determinatione *alios* nondum sollicitos fuisse observamus. Vulgo quidem loquuntur de *sede morborum*, per quam revera nil aliud innuunt, quam *subjectum morborum proximum*. Prior vero *terminus*, quam hic, minus *technicus* esse videtur. Deinde ubi de *subjectis morborum* agunt, de istis quoque nimis vagè loqui solent, nullum inter *remotum & proximum* facientes discrimen. Neque de istis differentes aliquid de *sede morborum* habent & ubi de hac aliquid habent, tantùm abest, ut eam tanquam *subjectum morborum proximum* explicent, ut illam ne quidem obiter ad *subjecta morborum* referre videantur.

§. 120. Varietates *subjectorum* respectu observandæ *generaliores* sunt: a) *sexus*; b) *ætas*; c) *temperamentum*; d) *vita* *genus*; *specialiores*, quæ petuntur à partium in iisdem individuis diversa conditione. Alias *sexus*, alias *ætatum*, alias *temperamentorum*, alias *vita* *generis* effe rationes, in confesso habemus omnes. Pro harum diversitate toties quoties diversas pati mutationes qualiacunque *corpora organica* ab experientia scitur luculentissime & a priori, ut ajunt, luculentius posset demonstrari, si paginarum angustia id jam permetteret. Mutatis ita *morbis subjectis* non posse non mutari morborum ipsis inhaerentium status, horum cum istis intimus nexus satis superque evincit. Ex eadem ratione certum est, illos pro ipsarum, quibus insident, partium varietate pariter variare. Aliæ aliam habent mixtionem, aliæ aliam structuram, aliæ proinde aliis sunt teneriores, aliæ aliis irritabiliores. Ecquem fugit hodie, quam diversa sint de cetero consimilium morborum phænomena pro dissimilium, quas occupant, partium diversitate, pro varia maxime ipsis innatæ irritabilitatis ratione. Inflammationes v. g. pathologice dictæ, quam in aliis, in tenerioribus & majori irritabilitate præditis, partibus longe alias exhibent metamorphoses. Vulnera sunt vulnera, alia vero in musculosis, aliisve minus irritabilibus, alia in nervosis, acutissima irritabilitate donatis, ubi sæpe celerrimas & atrocissimas inferunt convulsiones (§. 121.). Haud enim (§. 120.) cum merè mechanico, potius cum organico, corpore nos rem habere, semper cogitemus nec *puram putam mechanicam philosophiam* nostram esse unquam puteinus, necesse est. Quæ vero heic de irritabilitate inferui, illa neque de *qualitate occulta*, neque de *sensibilitate*, intelligi volo. Jam enim *sub irritabilitatis* tegmine novam *qualitatem occultam* in forum nostrum introducere, aut recte eam cum *sensibilitate*, vel plane confundere, vel frustra cum hac *synonymicè* dicere, ubique peccatum foret, nullibi quid novi. Verùm de his alibi apertius.

§. 122. Ratione igitur *sexus* (§. 120. a) *polyamia* alia est: a) *masculorum* alia b) *fœminarum*. *Sexus* propriam diversitatem faciunt genitalia, non alia. Quicquid alii de aliis *sexus* varietatibus in ejusmodi doctrinis immiscere solent, illud omne *proprie* huc non spectat. Majus corporis robur, exercitatio in rebus agendis dexteritas & quæ sunt aliæ prærogativæ, quas maribus præ fœminis vulgò vindicant, neutiquam illius præcise *sexus* sunt proprietates. Vidi fœminas viris robustiores, novi virgines juvenibus doctiores, uxores ipsis maritis

nitis doctiores & ad res agendas saepe aptiores, hypochondriacis oscitabundis, somnulos aliisque male feriatis, vigilantiores, alacriores, actuosiores, compotatrices potatoribus aliis exercitiores, viragines viris meticulosis animosiores, audaciores & caligatis multis heroibus bellicosiores, ferociores. Prætereo, quas moraliter caligas gestare ajunt. Rariores quidem sunt *sexus sequioris* præ virili ejusmodi prærogativæ. Interim tamen eæ ipsæ docent, primatum, quem hodie tenent viri, hisce non esse *proprium* & utrumque *sexum*, præter essentielle discrimen pari passu ambulare, & neque animas hominum sexu differre, neque corpora eorum, nisi solis generationi dicatis organis. Quoad hæc masculinus, quem *potiorem* dicunt, *sexus*, potiorem habet proprietatem, ob quam *proprie* vocari potest potior, ab omnibus aliis primatibus suis potior non nisi *improprie* nuncupatur. Respectu itaque *sexus*, *qua talis*, hinc dividitur *polyamia*. Reliqua sexui non propria huc non spectant & ad alios articulos pertinent v. gr. de vitæ genere &c. Ad *status sequiori sexui* proprios referuntur *fluxus mensstruus*, *graviditas*, *partus*, *lochia* post partum, *lactatio* sobolis, qui omnes, utut naturales, *polyamia* multum inferre possunt varietatem. Præternaturales vero ejusmodi status, quatenus mutant *polyaemiam*, pertinent ad articulum de morbis cum ista complicatis, de quibus jam supra.

§. 123. Neque (§. 122.) *ætatum* causâ (§. 120. b.) *polyamia* frustra dispescitur: a) in *juvenilem*; b) *virilem*; c) *senilem*. Tribus enim hisce ætatum stadiis certas & ad certa loca determinatas respondere *polyamias*, certo certius habemus. *Ætatem juvenilem* ad narium hæmorrhagias procliviores esse quam aliam, per vulgus notum est. *Virili*, ob sanguinis adpectus determinati congestiones, hæmoptoës pericula præsertim imminere, Medicorum docent locupletes observationes. *Senilem* denique ad vomitus cruentos, mictus cruentos, hæmorrhoides, præ alia dispositam esse, fidem pariter certissimam facit praxis nostra. Vnde vero istæ, obsecro, sanguinis morbosæ evacuationes, si non plerumque ab ejusdem exundantia, vel particulari, vel universali? Et hæc unde, si non à determinatis ætatum mutationibus? Nonne vero ea propter quam maxime expedit *polyamia* juxta ætatis vicissitudines incidentes varietates, & in *doctrinis* nostris annotare, & in *praxi* nostra curiosius observare? Quid? quod *ætatem*, quæ vulgo non in computationem venit, eam puto, quam in utero reapse jamjam vivimus materno, hic & alibi in rebus nobis conceditis perbene computabilem & computatu dignissimam esse, existimaverim.

§. 124. Non minus (§. 123.) perutilem esse judico sollicitiorem *temperamentorum* considerationem in dignoscendis morborum discriminibus. *Temperamentum* aliud est *corporis*, aliud *animæ* ipsi unitæ, aliud *totius animalis*, speciatim *hominis*. Ex binis prioribus resultat tertium. Hujus autem illa *partes* potius sunt, quam *species*. Pro *temperamentorum* varietatibus animalium variare status morbosos omnes & singulos, ratio & experientia denuo condocent. Pro eorum conditionibus variis variabunt quoque *polyamia*, & *universales*, & *particulares* (§. 101.). Conveniens, sed nondum, ut decet, excussa & quandoquidem valde fabulosè explicata est *divisio temperamentorum*: in *cholericum*, *melancholicum*, *sanguineum* & *phlegmaticum*. Saniori tamen sensu acceptis hisce *speciebus* non inconvenienter *polyamia* dividitur: a) in *cholericam*; b) *melancholicam*, c) *sanguineam*.

gutturam, & d) *phlegmaticam*. Sub omnibus dictis *temperamentis*, vel *sanguine* non excepto, & abesse, & adesse, potest sanguinis exuperantia. Si adest, diversam omnino efficit *polyamia* indolem. Ita *cholericus* & *cholericus* sanguine turgentes cholera, icterum, febres biliosas, lethiferas per excellentiam dictas, maniam, aliosque morbos, facilius concipiunt, quam alii, aliave. *Polyamia melancholica* ad spissationes sanguinis aliorumque humorum, ad alias inde sobolescentes agitudines, ad placida deliria, hypochondriaca, hysterica &c. proclivior est. *Polyamia sanguinea* præ alia ad hæmorrhagias, ad febres ephemeras, inflammatorias &c. disponit. *Phlegmatica* ad morbos catarrhales, cachecticos, hydropicos &c. Præterire jubeor, quæ hic addi possent de *anima temperamento*, de tristitia, hilaritatis, iracundia &c. influxu. Hæ & alia multo plures *temperamentorum* cum *polyamia* conspirationes abunde comprobant usum commemoratæ divisionis.

§. 125. *Polyamiam* semper aliam sub alio vitæ genere exhibere indolem (§. 120. d.), perquam perspicuum esse censeo. Mutat eam diversa diætæ ratio, de qua jam supra (§. .). Mutat eam maxime motus corporis voluntarius. Sub vita sufficienter laboriosa nullum quidem imminet *polyamia* periculum. Labor enim vel voracissimis pabulum *polyamia* detrahit. Superest itaque sola illa varietas à plus minus *otiosa vita* dependens, quam juxta *polyamia* dispefitur: a) in *plane otiosam* & b) *mediocriter otiosam*. Priorem alius esse indolis magisque ominosam, quam posteriorem, evidens est. Sub illa saltem omnia nostra consilia irrita esse experimur. Neque enim venæsectiones, neque sudationes, neque evacuationes alia, in arte nostra positæ, neque parciora, quæ admittunt jejunia, expectationi respondent. Certa enim est & nullâ arte mutabilis & condignæ poenæ locò scripta, quæ *otiosa animantia* ne ad satietatem quidem sine damno edere sinit atque ita omnes diætæ delicias, aliis à *creatura* AUCTORE benigne concessas, in detrimentum cedere jubet. De reliquo tamen, cui prosequi libuerit has meditationes, facile plures *specialiores polyamia* varietates hic detegere poterit. Ita enim v. g. *Literatorum* quodammodo aliter, quam aliorum *otiosorum*, se habet *polyamia*. Sed de his jam satis. Ad finem properat calamus. Superest *specialior* ista (§. 120.) *polyamia* varietas.

§. 126. Quoad partes quoque, quas infestant, morbi valde discrepant. Alia alias habent dispositiones, quæ idcirco pro sua diversitate ad diversam disponunt indolem qualemcunque ejusdem nominis morbum. Inde nova resultat varietas *polyamiae*, non quidem *universalis*, sed *particularis* (§. 101.). Locò enim illa non differt, ubique locorum suam habet sedem. Sede igitur non discrepat *polyamia universalis*, utpote totius inundans corporis compagem: Quæ de sede *polyamiae* quidam disputant respectu varietatis ipsorum vasorum sanguiferorum, asserto non repugnant. Venosa vasa arteriosis molliora, debilia, capaciora, numerosiora sunt. Haud igitur mirum, illa ubique fere (est enim exceptio, sed rara,) plus capere sanguinis sub naturali æque ac præternaturali statu. Licet itaque in *polyamia universali* vasa non æqualem capiant copiam sanguinis, omnia tamen simul & determinatâ replentur proportionem. Hæc vero varietas non mutat speciem *polyamiae*. *Universalis* illa hęc non obstan-

re manet *universalis*, quatenus universum occupat corpus. Quamprimum vero cessat repletionis illius solita proportio, eo ipso suboritur *particularis*.

§. 127. Quapropter juxta substratum (§. 126.) fundamentum sola *divisibilis* est *polyamia particularis*, cujus existentiam supra (§. 102.) reddidi indubiam. Hæc itaque rectè dispecitur: a) in *arteriosam*, quæ *arterias*, & b) *venosam*, quæ *venas* & c) *polyamiam vasorum sanguiferorum mediæ ordinis*, quæ hujus nominis vasa occupant. Primæ speciei exempla præbent *inflammationes particulares sanguineæ*, ab obstructione arteriolarum dependentes. Harum enim obstructionibus non omnis debetur *inflammatio*, ne quidem *sanguinea*. Secundam *polyamiam speciem* exemplis suo illustrant varices, collectiones sanguinis in vena portarum &c. Tertiæ speciei exempla esse possunt congestiones sanguinis in lienæ, in pene v. g. sub priapismo &c.

§. 128. Respectu reliquarum (§. 127.) partium, magis compositarum, in quibus sedem suam figit infelix *polyamia*, multiplices illius esse solent varietates. Si quidem hujus classis præcipuas & memoratu digniores respicere velimus, intelligemus illam sub ampliori ambitu consideratam non inutiliter dispecisci: in *polyamiam* a) *capitis*, seu *cephalicam*, b) *trunci*, c) *extremitatum*. *Polyamia trunci* sub se complectitur maxime *pectoralem*, fecundissimam plurimorum morborum pectoralium plitiseos, hæmoptisis aliorumque genitricem, & *abdominalem*, quæ denuo alias sub se habet v. g. *stomachalem*, à qua vomitus cruenti una species dependet, *hepaticam*, à qua, licet rarius, *morbis iste niger* veteribus dictus, nec hodie satis cognitus; *splenicam*, *uterinam*, *hæmorrhoidalem*, *hypochondriacam* &c. Licet enim ejusmodi *polyamia particulares* haud raro sociatam habeant *universalem* & hanc unâ pro sua agnoscant causa, nequaquam tamen semper & omnes ejusmodi *polyamia universali* laborant *polyamia*, ad quod hæmatomantia quorundam non semper debite advertit, ut id eorum testantur pandectæ & praxes.

§. 129. Prætereo intimiorem hujus (§. 128.) varietatis disquisitionem, ne in ista sim nimius (§. 87.). Indicatis enim præcipuis causæ momentis, illam ultra prosequi, erit perquam facile. *Usu* vero non carere ejusmodi discriminum observationes, in *praxi* maxime, probatione non indiget, quum id spontè pateat cuivis, vel leviter attendenti.

§. 130. Vnicum, quod hic (§. 129.) subit, annecto *polyamia exemplum*, plane *singulare*. Novi mediæ ætatis virum, qui in toto dextro latere intensius calebat, in altero ad sensum ubique ferè frigidus. Accedentibus animi corporis commotionibus in solo dextro rubore, madore, sudore, perfundebatur, in opposito interim vel sub intensissimo solis, vel hypocaufti, vel lecti calore, usque immutatus persistens, ut neque ulla caloris mutatio contingeret, neque mador, multo minus sudor prorumperet ullus, durante interea pertinaciter cutis pallore & siccitate. Contraria hæc phænomena in eodem *subjecto* quoad existentiam suam exacte sibi invicem respondebant, quippe juxta longitudinem corporis à vertice per centrum, gravitatis suæ facta sectione illudque sic in duas exactè dividente partes jucundò non minus quam consideratu dignò spectaculò v. g. dimidia pars frontis, nasi, menthi, totiusque faciei rube-

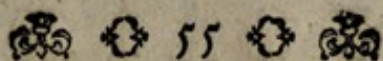
bat, madebat, fudebat oppositâ interea neque rubente, neque madente, neque sudante.

§. 131. Mitto denique alias aliorum sæpe steriles *polyamia divisiones*. Si cui vero hactenus dictæ forte viderentur minùs fœcundæ, aut saltem iusto plures, illi ad *primum* respondeo, id mihi non ita videri, & ad *secundum* rehero hoc, quo ipso colophonem huic impono operi, paradoxon: EIVSDEM NOMINIS MORBUS IN MILLENIS OCCVRRENS SVBIECTIS MILLENIS QVOQVE VARIAT VICIBVSET OMNIS, QVOT IN IISDEM, IMMO QVOTQVOT IN DIVERSIS, AB ORBE VSQVE CONDITO PER OMNIA RETRO SECVLA RECVRREBAT AVT RECVRRET PEROMNIA FVTVRA, TOT ETIAM VARIAVIT TOTQVE PORRO VARIABIT VICIBVS.

*Accipe denique paradoxo hujus magis forsan paradoxa hæc consactaria: E. nullibi ulla scripta est, aut scribi, aut in subse-
liis nostris tradi, poterit MEDICINA INDIVIDVALIS. E. talis neque datur pro nobis CLINICA, neque FORENSIS pro aliis causarum Patronis. E. enormiter decipiunt decipiunturque, qui in libris schedisque suis aliorumve quæ-
runt, quæsitæque se deprehendisse perhibent ipsa individua ex principiis dijudicanda medicis. E. ejusdem ignobilioris notæ sunt & ipsi Medici, & tanto magis non Medici, me-
dicas frivole ita sibi sumentes causas vel sanitatis vel justitiæ. E. hi sane utrinque intellectus voluntatisque vitiò turpiter se dant, vel alterutro, vel utroque, priori rerum agendarum ignorantissimi, altero sceleratissimi, utroque ab omni sanæ mentis charactere quàm alienissimi.*

T A N T V M.

Nobilissimo

DOCTISSIMO DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

P R A E S E S.

Videbimur forte quibusdam, DIGNISSIME CANDIDATE!
*inanem operam lusisse in evolvenda alicujus morbi
doctrina, qui minus difficultatis habet, quàm mul-
ti alii. Atat alium non volui. Voluisti enim specimen
enucleatioris & ad solitas in prælectionibus meis regulas
expensæ doctrinae pathologicae. Eum in finem, quàm ab-
strusorem, intellectu faciliorem seligere malui, ne mate-
riae difficultas impediret methodi, qua morbos nobis oblatos
considerare decet, exemplar, pro viribus nostris exhibendum.
Vtere isto ad præfixum scopum. Præterea TIBI TVIS-
QUE, DEXTERRIME CANDIDATE, laudabiliter exant-
latis academicos non solum, sed & practicos, egregie jam-
jam per aliquod tempus peractos, gratulor labores. Et publicis
namque, & privatis, studiis omnem semper movisti lapidem,
ut qualescunque res, ad forum nostrum spectantes, physicas,
anatomicas, chemicas & pathologico-practicas TIBI red-
deres familiares. Clinicis hætenus exercitiis ad ipsos ægro-
torum lectos diligentiae & dexteritatis TVAE egregia edi-
disti specimina. Perge, quo incepisti, tramite. Decurre
porro quàm felicissime veritatis & virtutis stadium, & in
hoc amplissimam divinae benedictionis messem expecta.*

Dab. d. 26. Apr.

1756.

